

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Α΄ ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
Β΄ ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΠΑΠΑΡΟΥΣΗ ΜΑΡΙΤΑ**

**Η θέση της γυναίκας στο Ισλάμ και την Ινδουιστική θρησκευτική
παράδοση**

Ζωή Κασούμη

8^ο Εξάμηνο

**Βόλος
Ιούνιος 2009**

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 7210/1
Ημερ. Εισ.: 20-07-2009
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΔΕ
2009
ΚΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2. ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΠΙΣΤΗ	7
3. ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ	9
4. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	11
4.1. Γυναίκα και Παρθενιά	11
4.2. Γυναίκα και Έμμηνος ρύση	12
4.3. Γυναίκα και Γάμος	13
4.4. Γυναίκα και Ρόλοι	14
4.5. Γυναίκα και Μητρότητα	15
4.6. Γυναίκα και Αμβλώσεις	17
4.7. Γυναίκα και Αντρική Πολυγαμία	18
4.8. Γυναίκα και Διαζύγιο	18
4.9. Γυναίκα και Μοιχεία	20
5. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΕΡΓΑΣΙΑ	21
6. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	23
6.1. Γυναίκα και Ένδυση	23
6.2. Γυναίκα και Κλειτοριδεκτομή	26
6.3. Γυναίκα και Βιασμός	27
6.4. Γυναίκα και Χηρεία	28
6.5. Γυναίκα και Κληρονομιά - Περιουσία	29
7. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ	31
7.1. Γυναίκα και νηστεία	32
8. ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΟ ΙΣΛΑΜ	33
9. ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	35
10. ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	37
10.1 Η θέση της γυναίκας μέσα από τα μάτια του Μουφτή της Δυτικής Θράκης	37
10.2 Η Σαρία	38
11. ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	41
12. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΙΝΔΟΥΙΣΜΟ	45
13. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	49
14. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	51

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

*«Οι άντρες εξουσιάζουν τις γυναίκες επειδή ο Αλλάχ τους έκανε ανώτερους από τις γυναίκες και επειδή ξοδεύουν τα αγαθά τους για να τις συντηρήσουν. Οι καλές γυναίκες είναι υπάκουες. Κρύβουν τα απόκρυφα μέρη τους επειδή ο Αλλάχ τα είχε κρύψει. Αυτές δε που φοβάστε πως είναι ανυπάκουες, να τις συμβουλευέτε, να τις στέλνετε σε χωριστά κρεβάτια και να τις χτυπάτε. Έπειτα αν σας υπακούσουν, να μην κάνετε καμία πράξη εναντίον τους. Ο Αλλάχ είναι ανώτατος, υπέρτατος».*¹

Επιχειρώντας μια προσέγγιση στο θέμα της θέσης της γυναίκας στον Ισλαμισμό, θα πρέπει εκ προοιμίου να δεχτούμε ότι αναφερόμαστε σε κοινωνίες με έντονη τη θρησκευτική παρέμβαση, τόσο στην ίδια τη δομή αυτών των κοινωνιών, όσο και στο πλέγμα των ανθρώπινων σχέσεων. Με δεδομένο το έντονο θρησκευτικό στοιχείο αυτών των χωρών, η θέση της γυναίκας στις τοπικές κοινωνίες προκαθορίζεται από το Κοράνι όπως διαπιστώνεται και από το παραπάνω απόσπασμα και από τους εκάστοτε θρησκευτικούς ηγέτες.

Αν και το Κοράνι επιχείρησε να προσφέρει στις γυναίκες κάποια δικαιώματα στη μόρφωση, στην περιουσία και σε άλλους τομείς της καθημερινής ζωής, ωστόσο, δεκατέσσερις αιώνες μετά, στις περισσότερες ισλαμικές χώρες, η θρησκεία δεν στάθηκε ικανή να βελτιώσει αισθητά τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Απεναντίας, συχνά λειτούργησε ως μηχανισμός καταπίεσης και εξαναγκασμού.

¹ Βλ. Δ. Α. Δρίτσα, Δ. Ν. Μόσχου, Στυλ. Α. Παπαλεξανδροπούλου, «Χριστιανισμός και Θρησκείματα», εκδ. ΟΕΔΒ, Αθήνα.

2. ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΠΙΣΤΗ

Ο homo sapiens μόλις συνειδητοποίησε την ύπαρξή του, αλλά και τη μοναδικότητα του κόσμου, όπου ζούσε, άρχισε να αναρωτιέται για θέματα που αφορούσαν τη δημιουργία του ανθρώπου και των άλλων ζωντανών οργανισμών και τη δημιουργία φυσικών στοιχείων, όπως η γη, ο αέρας και το νερό.

Ο πρώτος άνθρωπος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι κάποια οντότητα, πολύ πιο δυνατή από τον ίδιο, είχε δημιουργήσει από το μηδέν τον κόσμο που τον περιέβαλε. Την οντότητα αυτή την ονόμασε «Θεό».

Χιλιάδες χρόνια αργότερα, οι απόγονοι του homo sapiens είχαν αντιληφθεί τη σημασία του ήλιου στην ύπαρξη της ζωής και τον θεοποίησαν. Είχαν θεούς για κάθε φυσικό φαινόμενο και για διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες. Η πίστη τους στους θεούς αυτούς έδινε απάντηση στο ερώτημα που αφορούσε την προέλευση και τον προορισμό του ανθρώπου και του τότε γνωστού κόσμου.

Στις μέρες μας, η παραδοχή ότι κάποιος δημιούργησε το σύμπαν δεν έχει αλλάξει. Ακόμα κι να είναι ακριβής η θεωρία της «μεγάλης έκρηξης», από την οποία προήλθαν τα πάντα, προϋποθέτει την ύπαρξη κάποιας «δύναμης», που συγκέντρωσε την ύλη και προκάλεσε την έκρηξη.

Ο άνθρωπος έχει ανάγκη να πιστεύει σε κάτι. Είτε ονομάζεται Θεός είτε δύναμη. Θέλει κάπου να αποθέσει τον προβληματισμό του, να βρει μια άκρη, ένα στήριγμα, μια βάση για τους παραπέρα συλλογισμούς του. Μια αφετηρία για να ξεκινήσει την περιπλάνησή του στους λαβύρινθους της σκέψης.

Ο κόσμος πιστεύει λοιπόν, ακόμα και αν δηλώνει «άθεος». Πιστεύει ότι δεν πιστεύει τίποτα. Η πλειονότητα των ανθρώπων πιστεύει στο Θεό, ανεξάρτητα από τη θρησκεία, την αίρεση ή το δόγμα στο οποίο ανήκει. Γιατί ο Θεός είναι ένας, ανεξάρτητα από το πώς αποκαλείται και πέρα από τις λεπτομέρειες που αφορούν τις ιδιότητες που του αποδίδει κάθε θρησκεία.

Αυτές οι ιδιότητες έχουν αποδοθεί από ανθρώπους και είναι φυσικό να διαφέρουν από θρησκεία σε θρησκεία. Ένας αμερόληπτος παρατηρητής θα έλεγε ότι είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε λαού και κάθε πολιτισμού. Σχετίζονται επίσης με την ηγεσία της κάθε Εκκλησίας, αφού η εκπροσώπηση του Θεού στη γη είναι μια εξουσία μεγάλη και δυνατή που είναι και ανεξέλεγκτη, επειδή δίνει αναφορά μόνο στο Θεό.

3. ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ

Ο Ισλαμισμός είναι η θρησκεία που δίδαξε ο Μωάμεθ και παράγεται από την αραβική λέξη *ισλάμ* που σημαίνει ευλαβική υποταγή στο Θεό. Λέγεται και Μωαμεθανισμός από το όνομα του ιδρυτή της θρησκείας και Μουσουλμανισμός που θα πει αφοσίωση στο Θεό.

Ο Ισλαμισμός δέχεται τους προφήτες, αλλά θεωρεί σπουδαιότερους² τους Αδάμ, Νώε, Αβραάμ, Μωυσή και Ιησού Χριστό. Τελευταίος και μεγαλύτερος από όλους είναι ο Μωάμεθ, ο ιδρυτής της νέας θρησκείας. Οι μουσουλμάνοι, σύμφωνα με τη διδασκαλία του Προφήτη τους, δεν αποτελούν καινούρια θρησκεία αλλά την πρώτη και αγνή θρησκεία που δίδαξε ο Θεός στους ανθρώπους, από την οποία ξέφυγαν οι Ιουδαίοι και οι Χριστιανοί.

Ο Μουσουλμανισμός διδάσκει την πίστη σε έναν αδιαίρετο και μοναδικό Θεό, τον Αλλάχ, χωρίς παιδιά και γυναίκες. Αναγνωρίζει σαν το μοναδικό και το τελειότερο βιβλίο³ το Κοράνι, το ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων, το οποίο

υπαγορεύτηκε στον Προφήτη από τον Αρχάγγελο Γαβριήλ. Αυτό συμπληρώνει όλα τα άλλα βιβλία των προφητών, δηλαδή την Πεντάτευχο, το Ψαλτήρι και το Ευαγγέλιο. Παραδέχεται την ύπαρξη του *κισμέτ*, δηλαδή του πεπρωμένου.

Σύμφωνα με αυτό η ζωή και η τύχη του κάθε ανθρώπου εξαρτάται από τη θέληση του Θεού. Οι μουσουλμάνοι παραδέχονται την ανάσταση των νεκρών και τη *μέλλουσα ζωή*, όπου κάθε πιστός θα κριθεί από τα έργα και τις πράξεις του και ανάλογα θα ανταμειφθεί ή θα τιμωρηθεί. Επίσης πιστεύουν στους προφήτες, τους αγγέλους, τους διαβόλους, αναγνωρίζουν την αρχηγία του *ιμάμη* ή *χαλίφη* και πρέπει να κάνουν το καλό και να αποφεύγουν το κακό. Αυτά είναι τα κύρια σημεία της διδασκαλίας του Προφήτη Μωάμεθ, ο οποίος συνδύασε τις δύο θρησκείες, τον Ιουδαϊσμό και το Χριστιανισμό, με παλιότερες αραβικές δοξασίες και δημιούργησε την Τρίτη και τελευταία μονοθεϊστική θρησκεία.

Τα καθήκοντα που επιβάλλει η νέα θρησκεία στους οπαδούς της είναι τα εξής: κάθε μουσουλμάνος πρέπει να είναι πάντοτε καθαρός και ιδιαίτερα όταν

² Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρ, Μέρος 2^ο, παρ. 253.

³ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρ, Μέρος 1^ο, παρ. 2.

πρόκειται να προσευχηθεί. Η προσευχή γίνεται καθημερινά στο σπίτι, σε ορισμένες ώρες, πέντε φορές την ημέρα και θεωρείται υποχρεωτική πράξη λατρείας κάθε πιστού. Ο πιστός γονατίζει και υποκλίνεται, έχοντας στραμμένο το πρόσωπό του προς τη Μέκκα ⁴, την ιερή πόλη των μουσουλμάνων, επαναλαμβάνοντας συνεχώς τη φράση: «Πιστεύω σε ένα και μόνο Θεό και στο Μωάμεθ ως προφήτη και απόστολο του Θεού». Κάθε Παρασκευή οι πιστοί συγκεντρώνονται στα τζαμιά, στους ιερούς χώρους, όπου προσεύχονται ομαδικά ακολουθώντας το παράδειγμα του ιμάμη - του ιερέα που, από το μιναρέ, καλεί τους πιστούς σε προσευχή. Η νηστεία επίσης θεωρείται βασικό καθήκον, ιδιαίτερα την εποχή του ιερού μήνα Ραμαζάν⁵, και η προσκύνηση των αγίων τόπων – Μέκκα – είναι δείγμα πίστης ενός καλού μουσουλμάνου. Ο μουσουλμάνος πρέπει να δίνει το ένα δέκατο της περιουσίας του για έργα φιλανθρωπίας και να κυνηγά του άπιστους. Οι πολυθεϊστές και ειδωλολάτρες πρέπει με τη βία⁶ να γίνουν οπαδοί του Μωάμεθ, ενώ για τους χριστιανούς και τους Εβραίους ⁷ το Κοράνι προβλέπει κάποια θρησκευτική και κοινωνική αυτονομία, με έναν όμως όρο: να γίνουν ραγιάδες, δηλαδή δούλοι των μουσουλμάνων.

Ο Ισλαμισμός δεν αποτελεί μόνο θρησκεία για τους οπαδούς του, αλλά και σύστημα οργάνωσης της κοινωνικής, πολιτικής και ιδιωτικής ζωής κάθε πιστού. Εκτός από το Κοράνι, που αποτελεί το βασικότερο και πιο ιερό βιβλίο των μωαμεθανών, υπάρχουν και άλλα βιβλία, όπως η *Σουνά*, που περιέχει ρητά του Μωάμεθ καθώς και πληροφορίες για τη ζωή του, η *Κιγιά*, που είναι η εφαρμογή της διδασκαλίας του Προφήτη, και η *Ιτζμά*, που περιλαμβάνει παλιές αραβικές δοξασίες οι οποίες έγιναν δεκτές από τους κατοπινούς θεολόγους.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι η μουσουλμανική ευσέβεια συνίσταται στη συμμόρφωση της καθημερινής ζωής σε ένα πρότυπο που έχει καθορίσει ο Θεός και έχει διαδοθεί μέσω του Προφήτη τους. Ο προσανατολισμός αυτός δίνει ιδιαίτερη σπουδαιότητα στα όσα έχουν καταγραφεί στο Κοράνι, τα οποία καθορίζουν τη συμπεριφορά των πιστών στην προσωπική και κοινωνική τους ζωή.

⁴ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρ, Μέρος 2^ο, παρ. 150.

⁵ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρ, Μέρος 2^ο, παρ. 185.

⁶ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρ, Μέρος 2^ο, παρ. 190-193.

⁷ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Τέβμπε, Μέρος 10^ο, παρ. 29.

4. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

4.1. Γυναίκα και Ρόλοι στην Οικογένεια

Μέσα στον προστατευμένο οικογενειακό χώρο η γυναίκα κινείται σχετικά ελεύθερα. Κατά την απουσία του άνδρα και των άλλων ενηλίκων αρσενικών μελών της οικογένειας οι γυναίκες και τα παιδιά περνούν τον περισσότερο χρόνο μαζί. Οι δουλειές διεκπεραιώνονται από κοινού, συνήθως έξω από το οίκημα, στην αυλή του σπιτιού, ειδικά στις αγροτικές περιοχές. Στην ίδια αυλή μπορεί να συμβιώνουν καθημερινά τρεις και τέσσερις οικογένειες. Στην κοινότητα αυτή των γυναικών αναπτύσσεται μια εκπληκτική συνοχή, η οποία επιτρέπει τις συζητήσεις για όλα τα ζητήματα. Η πιο ηλικιωμένη της κοινότητας συνήθως αναλαμβάνει τον άτυπο αλλά ουσιαστικό ρόλο του «πατριάρχη».

Το κορίτσι από πολύ μικρό εντάσσεται στο σύστημα καταμερισμού εργασίας του νοικοκυριού. Και το παιχνίδι ακόμη δεν υφίσταται με τη σαφή του διάκριση, αλλά αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης, αδιακρίτως φύλου, σε κοινωνικοοικονομικούς ρόλους, κατά τρόπο ώστε οι κανόνες του να εσωτερικεύονται ως προέκταση του νοικοκυριού.

Μετά το γάμο, η γυναίκα πρέπει να αφοσιωθεί στο νοικοκυριό της και να θαυμάζει τον άνδρα της. Οφείλει να φροντίζει τα παιδιά της και να συμμετέχει σε όλες τις εργασίες που αφορούν στην οικογένεια. Ιδιαίτερα, στις αγροτικές περιοχές αναλαμβάνει εργασίες για τη φροντίδα των ζώων και των χωραφιών της οικογένειας του συζύγου της. Πάνω από όλα όμως, οφείλει να είναι καλή μητέρα, η οποία θυσιάζεται για τα παιδιά της.

Θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι η θέση της μουσουλμάνας γυναίκας στις αγροτικές περιοχές είναι δυνατόν να αποτελεί μια μετάβαση από τον κόσμο της μικρής κοινότητας στους χώρους της χειραφέτησης. Αντίθετα, η ζωή των γυναικών στην πόλη είναι μάλλον μια ζωή πιο κοντά στα πρότυπα του χαρεμιού. Συνήθως, οι γυναίκες εκεί δεν εργάζονται έξω από το σπίτι - σε αντίθεση με τις αγρότισσες που βγαίνουν από τα όρια της κοινότητας και του σπιτιού τους στους αγρούς. Η κάλυψή τους είναι βαριά, ενώ το καλοκαίρι στην αγρότισσα για διευκόλυνση επιτρέπεται η απαλλαγή από τα πολλά καλύμματα.

4.2. Γυναίκα και Παρθενιά

Αν και η οικογένεια προετοιμάζει την κόρη για το ρόλο της νοικοκυράς, δεν ασχολείται καθόλου με τη σεξουαλική της διαπαιδαγώγηση. Με τη βιολογική ωρίμανση το κορίτσι εισέρχεται στη φάση της συνειδητοποίησης της θηλυκότητάς του. Η ενημέρωση της κόρης γύρω από τη γυναικεία φύση και τη σεξουαλικότητα γίνεται κατά κανόνα μετά την πρώτη εμφάνιση της εμμήνου ρύσης από τη μητέρα, τη μεγαλύτερη αδελφή ή τη θεία.

Η σεξουαλική ωρίμανση του κοριτσιού συνοδεύεται ταυτόχρονα με την ενοχοποίηση της σεξουαλικότητας. Για τον έρωτα και το σεξ το κορίτσι μαθαίνει κρυφά από φίλες ή μεγαλύτερες αδελφές, από την τηλεόραση ή από τον ίδιο το σύζυγό της αργότερα. Το σώμα του κοριτσιού προβάλλεται ως πρότυπο μητρικού ρόλου και εσωτερικεύεται έτσι ως «ιερή αξία», στην οποία αποδίδεται κοινωνικά η αξία της τιμής.

Τα κορίτσια οφείλουν να διατηρούν την αγνότητά τους, αφού στη σχέση τους με το άλλο φύλο η τιμή είναι καθιερωμένη αρχή, ειδικότερα σε μικρές απομονωμένες κοινότητες. Πολλοί μουσουλμάνοι δίνουν υπερβολικά μεγάλη σημασία στην αγνότητα της γυναίκας πριν από το γάμο. Η διασφάλιση της αγνότητας ήταν και ένας λόγος που οι άντρες ανάγκασαν τις γυναίκες να ζουν σε απομόνωση – αν και δεν είναι γνωστό αν οι γυναίκες ήταν ήδη απομονωμένες και οι άντρες χρησιμοποίησαν το ζήτημα της αγνότητας για να δικαιολογήσουν την απομόνωσή τους.

Στο Ισλάμ η απώλεια της παρθενιάς μιας γυναίκας θεωρείται από όλες τις τάξεις και τις κοινότητες σαν η χειρότερη απρέπεια. Τιμωρείται από τον πατέρα ή από τα αδέρφια του κοριτσιού, χωρίς αυτοί να τιμωρηθούν αρκετά αυστηρά, αφού η ποινή που προβλέπεται για τέτοιου είδους εγκλήματα είναι το πολύ έξι μήνες φυλάκιση. Δεν είναι παράξενο λοιπόν, το ότι ελάχιστες μουσουλμάνες φαίνεται να έχουν ερωτικές σχέσεις πριν από το γάμο.

Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα σχετικά με τα εγκλήματα τιμής συνιστά και η ιστορία της 17χρονης Ντιέρα. Στην κοπέλα αυτή έδωσε εντολή ένας θείος της – μέσω μηνύματος στο κινητό - να αυτοκτονήσει επειδή η οικογένεια θεώρησε πως η κοπέλα αμαύρωσε το όνομά τους, μιας κι ερωτεύτηκε ένα συμμαθητή της. Ο μοναδικός τρόπος, σύμφωνα με την οικογένεια, για να αποκαταστήσει η Ντιέρα την τιμή των συγγενών της ήταν να αυτοκτονήσει, αλλιώς θα τη σκότωναν εκείνοι. Όταν η κοπέλα αρνήθηκε να συμμορφωθεί,

άρχισαν τα απειλητικά μηνύματα από τους θείους και τα αδέρφια της, προκαλώντας της αισθήματα ντροπής και φόβου για τη ζωή της, με αποτέλεσμα εκείνη τελικά να εκτελέσει την επιθυμία των γονιών της. Αν και αποπειράθηκε αρκετές φορές να αυτοκτονήσει, η Ντιέρα επέζησε. Η νεαρή κοπέλα υποστήριξε εν τέλει πως η οικογένειά της προσέβαλε την προσωπικότητά της και ένιωσε ότι είχε διαπράξει τη μεγαλύτερη αμαρτία στον κόσμο. Πως δεν είχε δικαίωμα να ατιμάσει την οικογένειά της και να ζει⁸.

Εκτός από τη Ντιέρα, πολλές είναι οι «ατιμασμένες γυναίκες» τις οποίες οι συγγενείς τους κλειδώνουν σε ένα δωμάτιο, συντροφιά με ποντικοφάρμακο, σκοινί ή περίστροφο, λέγοντάς τους, ότι το μόνο πράγμα που θα ξεπλύνει την ντροπή, είναι ο θάνατος.

Είναι τόσοι πολλοί οι θάνατοι «υπό περίεργες συνθήκες» που υποστηρίζεται ότι ορισμένες από τις αυτοκτονίες είχαν γίνει για άλλους λόγους, όπως η υπόνοια για απιστία, η υποτιθέμενη στειρότητα του θύματος και η «αδυναμία» του να γεννήσει αγόρι, ενώ κάποιες άλλες ήταν πράγματι «εγκλήματα τιμής» που οι δράστες τους είχαν φροντίσει να τα κάνουν να μοιάζουν με ατυχήματα.

Μέσα στο γάμο, σταδιακά επέρχεται η ταύτιση της θηλυκότητας με τη μητρότητα. Η σεξουαλικότητα αποποινοικοποιείται μόνο μέσα σε αυτόν και μόνο με την εξασφάλιση της ηδονής στο σύζυγο.

4.3. Γυναίκα και Έμμηνος Ρύση

Για τον μουσουλμανισμό μια γυναίκα με έμμηνο ρύση δεν έχει κάποιου είδους *μεταδοτική ακαθαρσία*. Δε θεωρείται άθικτη ούτε καταραμένη. Συμπεριφέρεται στην καθημερινότητά της όπως και σε οποιαδήποτε άλλη στιγμή της ζωής της, με μοναδικό περιορισμό την αποχή της από τις ερωτικές επαφές με το σύζυγό της. Κάθε άλλη φυσική επαφή ανάμεσα στο ζευγάρι επιτρέπεται⁹.

Από την άλλη πλευρά, απαλλάσσεται από ορισμένες θρησκευτικές επιταγές όπως η καθημερινή προσευχή και η νηστεία.

⁸ Βλ. Εφημερίδα «Καθημερινή», 16 Ιουλίου 2006, σ. 13.

⁹ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρα, Μέρος 2^ο, παρ. 222.

4.4. Γυναίκα και Γάμος

Ο γάμος, ο οποίος σε όλες τις κοινωνίες παρέχει ένα κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο για τη βιολογική λειτουργία του ζεύγους, θεωρείται στη μουσουλμανική κοινωνία η αποκορύφωση της ωρίμανσης, της ανάπτυξης και της επιτυχίας του κοριτσιού. Συγκροτεί ένα πλαίσιο σχέσεων μεταξύ πρότυπων (ρόλων) που διαμορφώνεται από την υπερεκτίμηση της μητρότητας, τους ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς και την οικονομική εξάρτηση. Στις σχέσεις αυτές προσανατολίζονται οι γυναίκες ανταποκρινόμενες στη σεξουαλική τους ταυτότητα.

Ο γάμος, σύμφωνα με το μουσουλμανικό δίκαιο, είναι ένα πολιτικό, ιδιωτικού δικαίου συμβόλαιο. Δεν πρόκειται για θρησκευτικό συμβόλαιο ή μυστήριο. Ο γάμος, όμως συνάπτεται σε θρησκευτική τελετή με την επίκληση του Αλλάχ και την ανάγνωση κορανικών στίχων.

Ο γάμος είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος για την πρόληψη κακής διαγωγής των γυναικών. Ένα κορίτσι, που το έχουν υποσχεθεί από νωρίς σε έναν άντρα, είναι κάτω από την επιτήρηση και των δύο οικογενειών. Επίσης, διαλέγοντας τον άντρα της όταν είναι πολύ μικρή, η οικογένεια μειώνει το ενδεχόμενο να επιλέξει το ίδιο το κορίτσι τον άντρα της προτίμησής του.

Η γυναίκα, όχι μόνο δεν επιλέγει το μελλοντικό της σύζυγο, αλλά όλες οι διαδικασίες του γάμου ελέγχονται από τους άντρες της οικογένειάς της. Τα πιο κατάλληλα πρόσωπα θεωρούνται ο πατέρας της ή ο αδελφός του – ο θείος της, ο παππούς της ή ο αδελφός του παππού της.

Η πρόταση γάμου γίνεται κυρίως από τον άντρα και σπάνια από τον κηδεμόνα της γυναίκας. «Σε έχω νυμφευθεί» λέει ο άντρας και ο κηδεμόνας της γυναίκας απαντά: «Είμαι σύμφωνη».

Ο σύζυγος υποχρεώνεται να δώσει προίκα στη γυναίκα και να της εξασφαλίσει διατροφή ως αντιπαροχή για δικαίωμα να έχει με αυτή σεξουαλικές συζυγικές σχέσεις. Η οικογένεια της νύφης όμως δεν είναι αναγκασμένη να κάνει οποιοδήποτε δώρο στο γαμπρό καθώς δε χρειάζεται, για να προσελκύσει ενδεχόμενους γαμπρούς, να προσφέρει κάποιο αντάλλαγμα. Το ποσό της προίκας συμφωνείται πριν από τη σύναψη του γάμου και ένα μέρος καταβάλλεται στη γυναίκα ήδη πριν ή κατά την τελετή του γάμου και είναι ανάλογο με την κοινωνική θέση της γυναίκας. Η προίκα αυτή αποτελεί πλέον ιδιοκτησία της νύφης. Ο γαμπρός ή η οικογένειά της δεν έχουν κανενός είδους έλεγχο σχετικά με

τη διαχείριση αυτής, εκτός αν η ίδια προσφέρει στο σύζυγό της μερίδιο από αυτή με τη συναίνεσή της¹⁰. Το υπόλοιπο ποσό δίνεται σε περίπτωση διαζυγίου ή θανάτου του άντρα.¹¹ Αν ο σύζυγος δεν πληρώσει την προίκα που είχαν συμφωνήσει, η γυναίκα δικαιούται να αρνηθεί τις συζυγικές σχέσεις μέχρι να καταβληθεί το ποσό.

Στο πλαίσιο του γάμου, τα δύο φύλα έχουν εντελώς διαφορετικούς ρόλους, υποχρεώσεις και δικαιώματα. Μετά το γλέντι, που διαρκεί μια εβδομάδα, το αντρόγυνο απομονώνεται στο πατρικό σπίτι του γαμπρού, όπου πρωταρχικό ρόλο παίζουν οι γονείς του. Επειδή ο άντρας – ο οποίος θεωρείται τροφοδότης, προστάτης και εκπρόσωπος της οικογένειας - λόγω δουλειάς, απουσιάζει αναγκαστικά πολλές ώρες από το σπίτι, η σύζυγος αναλαμβάνει πλήρως της εργασίες του νέου σπιτιού και μπαίνει στην υπηρεσία των πεθερικών. Ωστόσο, όσο ευκατάστατη και αν είναι, μια νύφη δεν υποχρεούται να συμμετέχει στα έξοδα της οικογένειας εκτός και εάν η ίδια το επιλέξει.

Γενικά, ο άντρας θεωρείται ανώτερος από τη γυναίκα μέσα στο γάμο, κι αυτό αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι τα γεύματα στο σπίτι λαμβάνονται χωριστά, με τους άρρενες του σπιτιού να γευματίζουν πρώτοι.

Σχετικά με το γάμο, ο ισλαμικός νόμος είναι πολύ αυστηρός και όσον αφορά τους γάμους που επιτρέπεται να πραγματοποιηθούν. Ειδικότερα, απαγορεύονται οι γάμοι μεταξύ μιας νύφης με τον πεθερό της, ενός άντρα με την πεθερά του, ενός αγοριού με τη μητέρα ή τη μητριά του, ενός άντρα με την κόρη του, δύο ομοαίματων ή ετεροθαλών αδελφών, ενός αγοριού με τη θεία του κι ενός άντρα με την ανιψιά του.¹²

4.5. Γυναίκα και Μητρότητα

Το ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων θέτει τη σημαντικότητα της ευγένειας προς τους γονείς σε σημείο που έρχεται δεύτερη μετά τη λατρεία του Αλλάχ:

¹⁰ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νισά, Μέρος 4^ο, παρ. 4.

¹¹ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρα, Μέρος 2^ο, παρ. 237.

¹² Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ-Νισά, Μέρος 4^ο, παρ. 22 – 23.

«Εντολή του Κυρίου σου είναι να Τον λατρεύεις μόνο Του και να συμπεριφέρεσαι στους γονείς σου με ευγνωμοσύνη, αν ένας τους, ή αμφότεροι γεράσουν στην παρουσία σου, μην τους περιφρονήσεις, ούτε να τους επιπλήξεις και μίλα τους με σεβασμό, και ταπεινώσε την υψηλοφροσύνη σου λέγοντας: 'Κύριε, οικτίρησέ τους όπως από μικρό με μεγάλωσαν.'»¹³

Επιπρόσθετα, απaráμιλλη είναι η τιμή, ο σεβασμός και η εκτίμηση που συνδέονται με τη μητρότητα καθώς η γυναίκα είναι φορέας της ανθρώπινης ύπαρξης που με πόνο τεκνοποιεί και θηλάζει τα παιδιά της για δύο χρόνια.¹⁴

Το βρέφος που θα φέρει στη ζωή είτε είναι αγόρι είτε κορίτσι χαροποιεί την οικογένεια. Βέβαια, το αγόρι σε καμία περίπτωση δεν εξισώνεται με το κορίτσι¹⁵.

Από τη στιγμή που θα γεννηθεί ένα παιδί θεωρείται ωφέλιμο, όσον αφορά την ανατροφή του, να τρέφεται με μητρικό γάλα. Ωστόσο, μια μητέρα ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, δεν είναι υποχρεωμένη να θηλάσει τα παιδιά της. Εάν ένα ζευγάρι πάρει διαζύγιο έπειτα από κοινού συμφωνία, μπορούν να στείλουν το παιδί σε τροφό και τα έξοδα τα αναλαμβάνει ο πατέρας. Στην περίπτωση που η μητέρα αποφασίσει να κρατήσει το παιδί και να το θηλάσει η ίδια, θα πρέπει να πληρωθεί για τον κόπο της.¹⁶

Την πολύ ιδιαίτερη θέση της μητέρας στο Ισλάμ περιγράφει και ο Προφήτης Μωάμεθ στα *Χαντίθ* - η παράδοση γύρω από την συμπεριφορά και τη σοφία του Μωάμεθ – του *al-Bukhari* και του *Muslim*:

«Ένας άντρας ρώτησε τον Προφήτη: 'Ποιόν πρέπει να σέβομαι περισσότερο;'. Ο Προφήτης απάντησε: 'Τη μητέρα σου.'. 'Και ποιον μετά;,' ρώτησε ο άντρας. Ο Προφήτης απάντησε: 'Τη μητέρα σου.'. 'Και ποιον μετά;,' ρώτησε ο

¹³ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Ισρά, Μέρος 15^ο, παρ. 23-24.

¹⁴ Βλ. Κοράνι, Σούρα Λουκμάν, Μέρος 21^ο, παρ. 14.

¹⁵ Βλ. Κοράνι, Σούρα Άλ Ιμράν, Μέρος 3^ο, παρ. 36.

¹⁶ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρα, Μέρος 2^ο, παρ. 233.

άντρας. Ο Προφήτης απάντησε: 'Τη μητέρα σου.'. 'Και ποιον μετά;' ρώτησε ο άντρας. Ο Προφήτης απάντησε: 'Τον πατέρα σου.'.»

Η τιμή που λαμβάνουν οι μουσουλμάνες μητέρες από τις κόρες αλλά και από τους γιους τους είναι παραδειγματική όπως και οι έντονα θερμές σχέσεις μεταξύ τους. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στα χαμηλά στρώματα, πολύ συχνά, η μητέρα δεν αναφέρεται με το όνομα και το επίθετό της ή ως σύζυγος του τάδε, αλλά στις μεγάλες ηλικίες της αποφυλοποίησης διακρίνεται και είναι γνωστή στην κοινότητα ως η μητέρα του τάδε. Η κοινωνική της αναγνώριση και η συμμετοχή της πραγματώνονται μέσα από το αρσενικό παιδί της.

Η γυναίκα ως μητέρα αποκτά μια σχετική αυτονομία ως προς την οικονομική διάθεση και διαχείριση και ως προς την κατεύθυνση και τη συχνότητα επικοινωνίας. Αρχικά, διευρύνεται ο αριθμός των προσώπων με τα οποία έρχεται σε επαφή. Τα περιεχόμενα της επικοινωνίας εμπλουτίζονται με αποφάσεις και είναι πλέον σε θέση να δίνει εντολές ή να κάνει συστάσεις.

Ακόμη μεγαλύτερη αυτονομία και παράλληλα κύρος αποκτά η μουσουλμάνη γυναίκα, όταν γίνει πεθερά. Όσο μικρότερη είναι η ηλικία που θα αποκτήσει το πρώτο της παιδί τόσο πιο γρήγορα θα της αποδοθεί μια κοινωνική θέση, η οποία θα της επιτρέπει να κινείται ελεύθερα μέσα στην κοινότητα και στο έμμεσο περιβάλλον. Αν έχει επομένως γιους, φροντίζει να βρει νύφες γι' αυτούς. Είναι από τις λίγες περιπτώσεις λήψης αποφάσεων και έκφρασης γνώμης. Στη συνέχεια, αναλαμβάνει να μεταδώσει στις νύφες της τα πρότυπα με τα οποία έζησε.

4.6. Γυναίκα και Αμβλώσεις

Αναφορικά με το θέμα της αμβλώσης, θεωρείται ότι το έμβρυο έχει δικαίωμα στη ζωή από τη στιγμή της σύλληψης. Αμβλώση επιτρέπεται, μόνο στην περίπτωση που κινδυνεύει η υγεία της μητέρας και στην περίπτωση όπου μια μητέρα δεν έχει τη δυνατότητα να συντηρήσει το παιδί. Αμβλώσεις όμως κατά παραγγελία είναι απαράδεκτες. Επίσης, απαγορεύεται και η αμβλώση έπειτα από την πάραδο του χρονικού περιθωρίου των τεσσάρων μηνών· τότε η αμβλώση συνιστά φόνο.

4.7. Γυναίκα και Αντρική Πολυγαμία

Η αριθμητική υπεροχή του γυναικείου φύλου στις μωαμεθανικές χώρες οδήγησε στην εδραίωση της πρακτικής των πολλαπλών γάμων ενός άντρα. Η πολυγαμία είναι επιτρεπτή στον άντρα με την προϋπόθεση οι σύζυγοί του να έχουν τις ίδιες παροχές¹⁷. Πρόκειται για ένα θέμα αμοιβαίας συγκατάθεσης. Από τη μια πλευρά, κανείς δεν έχει τη δυνατότητα να αναγκάσει μια γυναίκα να παντρευτεί έναν έγγαμο άντρα ενώ από την άλλη, η σύζυγος έχει το δικαίωμα να ορίσει ότι ο άντρας της δεν μπορεί να νυμφευθεί μια άλλη γυναίκα. Βέβαια, δε

λείπουν και οι περιπτώσεις γυναικών που παροτρύνουν τους συζύγους τους να πραγματοποιήσουν έναν ακόμη γάμο προκειμένου, αφενός οι δεύτεροι να μην αισθάνονται μοναξιά και αφετέρου να βοηθηθούν οι ίδιες στην ανατροφή των παιδιών τους. Οι νόμιμες σύζυγοι ενός μουσουλμάνου δεν πρέπει να υπερβαίνουν σε αριθμό τις τέσσερις¹⁸. Ωστόσο, απεριόριστος ενδέχεται να είναι ο αριθμός παλλακίδων ακόμα και αιχμαλώτων πολέμου που αυτός διαθέτει.

Αντίθετα, η γυναίκα δεν επιτρέπεται να έχει πολλούς συζύγους. Το χαρέμι άλλωστε είναι προνόμιο μόνο των αντρών.

4.8. Γυναίκα και Διαζύγιο

Η κραυγαλέα διάκριση εις βάρος των γυναικών αποκαλύπτεται στην κορανική νομοθεσία και στα θέματα περί διαζυγίου. Αρκετά συχνά το ιερό βιβλίο αντιμετωπίζει το ζήτημα του διαζυγίου και το θεσπίζει με εκπληκτική ευκολία. Αυτό όμως μόνο για τον άντρα.

Σε περίπτωση που η γυναίκα τολμήσει να ζητήσει διαζύγιο, ο μουσουλμάνος σύζυγος έχει το δικαίωμα να τη δέρει. Η μοναδική περίπτωση κατά την οποία μια μουσουλμάνα μπορεί να διαλύσει το γάμο με δική της πρωτοβουλία, είναι όταν έχουν συναινέσει και οι δύο και αφού η γυναίκα

¹⁷ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νισά, Μέρος 4^ο, παρ. 3.

¹⁸ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νισά, Μέρος 4^ο, παρ. 3.

καταβάλλει αποζημίωση στο σύζυγο. Γενικά, όμως, η καταφυγή στα δικαστήρια δεν είναι ευνοϊκή για το γυναικείο φύλο.

Η διαδικασία του διαζυγίου είναι πολύ απλή, καθώς αρκεί ο σύζυγος να ανακοινώσει επισήμως: «*Από τούδε σε απολύω*» και ο γάμος παύει να ισχύει. Η σύζυγος είναι υποχρεωμένη να εγκαταλείψει το σπίτι, παίρνοντας μόνο μαζί της την προσωπική περιουσία που είχε κατά την ημέρα του γάμου της και κάποιο χρηματικό ποσό για τους τρεις πρώτους μήνες.

Βέβαια, αν ο σύζυγος μετανιώσει, μπορεί να ξαναπαντρευτεί την ίδια γυναίκα· όμως κάτι τέτοιο δεν μπορεί να συμβεί για περισσότερες από δύο φορές. Εξάιρεση αποτελεί η περίπτωση που ο σύζυγος θελήσει να ξαναπαντρευτεί τη γυναίκα του για τρίτη φορά, πράγμα που επιτρέπεται μόνο εάν εκείνη νυμφευθεί με άλλο άνδρα και στη συνέχεια χωρίσουν.¹⁹

Το Κοράνι κάνει αναφορά και για τις συζύγους που αποπέμπονται από τον άντρα τους. Πιο συγκεκριμένα, τις εμποδίζει να παντρευτούν με άλλο άντρα πριν περάσουν τρεις μήνες ώστε να είναι σαφής η πατρότητα του παιδιού τους και να μπορεί να αποκατασταθεί ο γάμος αν ο άντρας αλλάξει γνώμη.

Λαμβάνει επίσης πρόνοια και για τη μητρότητα σε περίπτωση που η αποπεμπόμενη σύζυγος αποδειχθεί έγκυος. Τότε, δικαιούται να παραμείνει στο σπίτι του άνδρα της και μόλις γεννήσει, ο πρώην σύζυγος υποχρεούται να τη διατρέφει για δύο χρόνια, μέχρι να απογαλακτισθεί το νήπιο.²⁰ Η χωρισμένη σύζυγος έχει το δικαίωμα να αναλάβει την κηδεμονία των παιδιών της συνήθως μέχρι να συμπληρώσουν τα εφτά τους χρόνια.

Στη λήξη του γάμου ο άνδρας βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση. Μπορεί εύκολα να χωρίσει τη γυναίκα του, ενώ το αντίστοιχο δικαίωμα της γυναίκας είναι πολύ πιο περιορισμένο. Στο Λίβανο μια γυναίκα μπορεί να πάρει διαζύγιο μόνο με τη συγκατάθεση του συζύγου της. Αντίθετα, στην Αίγυπτο είναι πιο εύκολο για μια γυναίκα να πάρει διαζύγιο χωρίς τη συναίνεση του συζύγου της, αρκεί να επιστρέψει την προίκα που έλαβε από το σύζυγό της κατά το γάμο. Στο Μαρόκο, σοβαρός λόγος διαζυγίου από την εκ μέρους της συζύγου είναι η απαίτηση του συζύγου για παρά φύση σεξουαλικές σχέσεις. Σε αυτές τις περιπτώσεις, για να δηλώσει στο δικαστήριο αυτή την πράξη, γυρνάει τα

¹⁹ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρ, Μέρος 2^ο, παρ. 229-230.

²⁰ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρ, Μέρος 2^ο, παρ. 233.

παπούτσια της ανάποδα. Από αυτή τη την κίνηση ο δικαστής καταλαβαίνει το λόγο που η γυναίκα ζητάει το διαζύγιο και της παραχωρείτο διαζύγιο. Στη Σαουδική Αραβία, τέλος, μια διαζευγμένη ή χήρα μητέρα έχει την κηδεμονία των παιδιών μέχρι την ηλικία των 7 για τα αγόρια και των 9 για τα κορίτσια. Μετά από αυτή την ηλικία πρέπει να δώσει τα παιδιά στον πατέρα ή στην οικογένειά του. Πολλές ξένες μητέρες εμποδίζονται από τους πρώην συζύγους τους να επισκεφτούν τα παιδιά τους μετά το διαζύγιο.

4.9. Γυναίκα και Μοιχεία

Το Ισλάμ καταδικάζει αυστηρότατα ζητήματα μοιχείας και ασέλγειας. Για να αποδειχτεί μια μοιχεία πρέπει στην πράξη να είναι αυτόπτες μάρτυρες τέσσερις ενήλικοι άντρες. Αυτό δεν είναι τόσο δύσκολο όσο φαίνεται αφού οι άντρες σε πολλές μουσουλμανικές χώρες έχουν ένα παθολογικό ενδιαφέρον στο να παρακολουθούν τη σεξουαλική δραστηριότητα των άλλων ανθρώπων. Εκτός αυτού, είναι εύκολο για τους άντρες να κατηγορήσουν για μοιχεία μια γυναίκα στην περίπτωση που αυτή αρνηθεί να τους χαρίσει την εύνοιά της.

Η επιβαλλόμενη ποινή σε τέτοιες περιπτώσεις ανέρχεται σε εκατό μαστιγώσεις έκαστος²¹ για τους άγαμους μοιχούς και δημόσιο θάνατο με λιθοβολισμό για τους παντρεμένους. Η απιστία μιας παντρεμένης δεν ατιμάζει μόνο τον άντρα της αλλά, μιας και ο γάμος είναι ενοποίηση οικογενειών, προσβάλλει ολόκληρη την οικογένεια της. Έτσι, την τιμωρία την επιβάλλει ο πατέρας της και τα αδέρφια της, που στην περίπτωση αυτή μπορεί να είναι και θάνατος.

Ο άντρας μοιχός από την άλλη, τιμωρείται όχι για την πράξη του αλλά κυρίως για το ότι άφησε τους άλλους να τον βλέπουν. Κάθε άντρας που συλλαμβάνεται ενώ πραγματοποιεί μοιχεία, σε τέτοια θέση ώστε να φαίνεται από τέσσερις μάρτυρες, δεν ασκεί την προσωπική του ελευθερία, αλλά επηρεάζει όλες τις κοινωνικές αξίες.

Εάν, όμως, γίνει άδικη κατηγορία για μοιχεία ο συκοφάντης τιμωρείται αυστηρότατα.²²

²¹ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νουρ, Μέρος 18^ο, παρ. 2.

²² Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νουρ, Μέρος 18^ο, παρ. 4.

5. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΕΡΓΑΣΙΑ

Η αγωγή των παιδιών σε αρχικό επίπεδο πραγματοποιείται στο πλαίσιο της οικογένειας, η οποία σε πολλές περιπτώσεις αποτελεί το μοναδικό φορέα εκπαίδευσης. Η αγωγή που προέρχεται από το οικογενειακό περιβάλλον με λιγότερο συνειδητές και στοχευόμενες απαιτήσεις και περισσότερο στηριζόμενη στην παράδοση, έχει σαν στόχο την αναπαραγωγή σταθερά καθορισμένων ρόλων και προτύπων συμπεριφοράς.

Το κορίτσι από τη μητέρα του μαθαίνει όλες τις ιδιότητες που μπορούν να του εξασφαλίσουν την επιτυχία στη ζωή, όπως η εργατικότητα, το κουράγιο, η υπομονή, η αγάπη, ο σεβασμός στους ηλικιωμένους, η αλληλεγγύη, η δικαιοσύνη και η καλοσύνη. Οι ιδιότητες που έχουν σχέση με την κοινωνικότητα, όπως η

μόρφωση, η οικονομική άνεση, η επαγγελματική εργασία, η μαχητικότητα, η φιλοξενία και η γενναιοδωρία, φαίνεται ότι δε θεωρούνται απαραίτητες για το κορίτσι, ενώ για το αγόρι φροντίζει ο πατέρας - τόσο με τη μίμηση, όσο και με εντολές και συστάσεις - να εσωτερικευτούν ως αποτελεσματικές.

Η εκπαίδευση στις μουσουλμανικές κοινωνίες παρέχεται κυρίως από το κορανικό σχολείο όπου τα παιδιά αποστηθίζουν υποχρεωτικά το Κοράνι. Η πλειοψηφία των παιδιών δέχεται σε όλες τις βαθμίδες την παραδοσιακή εκπαίδευση, η οποία συνίσταται στη θρησκευτικοποίηση των περιεχομένων της εκπαίδευσης, στην αποστήθιση και εμπέδωση ιερών κειμένων χωρίς να αποτελεί στόχο η κατανόηση παρά μόνο η απαγγελία, στην οργάνωση των σχολικών τάξεων σύμφωνα με τις γνώσεις και όχι με την ηλικία των μαθητών και τέλος, στη διάκριση των φύλων ως προς τη φοίτηση και τη διδασκαλία, αφού η συντριπτική πλειοψηφία δασκάλων και μαθητών είναι άντρες.

Αν και υπάρχουν περιπτώσεις που οι γονείς στέλνουν τα κορίτσια τους στην ηλικία των έξι χρόνων στο σχολείο, οι περισσότερες οικογένειες, ιδίως σε

απομακρυσμένα χωριά, υποχρεώνουν το κορίτσι να συμβάλλει στις εργασίες του σπιτιού και έτσι να μη μάθει καθόλου γράμματα.

Όσα κορίτσια τελειώσουν το δημοτικό, έχουν ελάχιστες πιθανότητες να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο γυμνάσιο. Η μεγάλη πλειοψηφία αναλαμβάνει καθήκοντα νοικοκυράς μέσα στο σπίτι. Όσο απομακρύνεται κάποιος από τα αστικά κέντρα προς τις αγροτικές και απομακρυσμένες ορεινές περιοχές, τόσο μειώνεται μέχρι μηδενισμού ο αριθμός των μαθητριών στα γυμνάσια. Το τέλος του γυμνασίου σημαίνει και το τέλος της εκπαίδευσης για τις μουσουλμάνες που θα κατορθώσουν να φτάσουν τόσο ψηλά.

Το σχολείο θεωρείται κοινωνικοποιητικός θεσμός, δευτερεύουσας σημασίας. Οι γυναίκες δεν επιτρέπεται να σπουδάζουν σε τεχνικές σχολές, ενώ επίσης δεν γίνονται δεκτές για εργασία στο δημόσιο τομέα. Η όποια ενασχόλησή τους στον ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να γίνεται σε ξεχωριστό χώρο από τους άντρες, γεγονός που τους δίνει διέξοδο μόνο σε εργασίες δευτερεύουσας αξίας για την παραγωγή.

Ωστόσο, σε άλλες μουσουλμανικές χώρες το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών που φτάνει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σπουδάζει ιατρική ή παιδαγωγικά και ενίοτε νομικά, χωρίς να έχει όμως πρόσβαση στο δικαστικό κλάδο. Τα ιατρικά και παραϊατρικά επαγγέλματα και το επάγγελμα της εκπαιδευτικού είναι αποδεκτά από τη μουσουλμανική κοινωνία για τη γυναίκα, αφού θεωρούνται ότι είναι συμβατά προς τη φύση της, η οποία έχει ως προορισμό την αυτοθυσία, τη θεραπεία, τη φροντίδα και την αγωγή.

Εν συνελόντι ειπείν, η τυπική εκπαίδευση – την οποία δέχονται οι γυναίκες – δεν αποτελεί μια ομαλή συνέχεια στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους και η επαφή με αυτήν διαδραματίζεται κάτω από συνθήκες έντονης πολιτισμικής σύγκρουσης.

6. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η μουσουλμανική κοινωνία αποτελείται από δύο διαφορετικούς κόσμους: αυτόν των αντρών και εκείνον των γυναικών. Το χάσμα μεταξύ αυτών των δύο κόσμων γίνεται εντονότερο εξαιτίας συγκεκριμένων περιορισμών που επιβάλλονται κυρίως στη γυναίκα σε βασικά κοινωνικά ζητήματα όπως η ένδυση, η κλειτοριδεκτομή, ο βιασμός, η κληρονομιά – περιουσία.

Οι άντρες λέγοντας στις γυναίκες τι δεν πρέπει να κάνουν, ή να φορέσουν, ή να διαβάσουν, ή να κοιτάξουν και χωρίς να τους εξηγούν τι είναι ικανές με τις δικές τους δυνάμεις τελικά να επιτύχουν, τις απομακρύνουν από κάθε πρόοδο και βοηθούν ώστε να συνεχιστεί έτσι η σύγχυση, το μίσος, η προκατάληψη και ο διαχωρισμός των φύλων.

6.1. Γυναίκα και Ένδυση

Στην Καμπούλ – Αφγανιστάν – η γυναίκα θεωρείται κάτι λιγότερο και από ζώο. Απαγορεύεται να φαίνεται μέρος του σώματος της, κυκλοφορεί τελείως

καλυμμένη με την αμπάγια να καλύπτει τελείως το πρόσωπο».

Η λέξη Αφγανιστάν μας παραπέμπει στη γυναίκα με τη μπούρκα²³. «Όταν βλέπεις αυτές τις γυναίκες, τυλιγμένες στις μπούρκες τους, εξωτερικά διακρίνεις μια συγκεκριμένη αισθητική. Εσωτερικά όμως, υπάρχει ασφυξία, πνιγμός. Είναι μια παράξενη αντίθεση· αφού δεν έχουν δικαίωμα να δείξουν τη φυσική τους ομορφιά, χρησιμοποιούν την ομορφιά του ρούχου τους. Είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι η μπούρκα είναι πολιτισμικό στοιχείο, όχι ισλαμικό, και έχει ρίζες πεντακοσίων χρόνων».²⁴

Σύμφωνα με την παράδοση, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων, οι γυναίκες δεν πρέπει να χρησιμοποιούν το δημόσιο χώρο. Και όταν το κάνουν, οφείλουν να τηρούν τις καθιερωμένες εθιμοτυπικές συμπεριφορές, δηλαδή να φορούν

²³ Γυναικείο ισλαμικό ένδυμα που καλύπτει όλο το σώμα και το πρόσωπο και επιτρέπει στη γυναίκα να βλέπει μέσα από μικρά ανοίγματα στο επίπεδο των ματιών. Βλ. Γ.Μπαμπινιώτης, «Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας», εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2008, σ. 1149.

²⁴ Ιρανός σκηνοθέτης, Mohsen Makhmalbaf.

κάλυμμα και ελαφριά παπούτσια²⁵ – ώστε να μην ακούγονται καθώς περπατούν - και να επιδεικνύουν την πρέπουσα σεμνότητα²⁶, με άλλα λόγια να περπατούν λίγα βήματα πίσω από τον άντρα – συνοδό, με γυρτούς ώμους και χαμηλωμένα μάτια.

Συγκεκριμένα, οι μουσουλμάνες φορούν κάλυμμα όταν βγαίνουν από το σπίτι τους στο δρόμο, στο χώρο δηλαδή που θεωρείται αποκλειστικά αντρικός. Είναι αναγκασμένες να καλύπτουν το σώμα, ακόμα και στην παραλία όταν κολυμπούν, αφού απαγορεύεται αυστηρά να φορέσουν μαγιό. Το κάλυμμα σημαίνει ότι αν και η γυναίκα είναι παρούσα στον κόσμο των ανδρών, παραμένει αθέατη, αφού στην ουσία δεν έχει δικαίωμα να βρίσκεται εκεί.

Η κατάσταση όμως επιδεινώνεται όταν η γυναίκα δεν φορά το κάλυμμα της. Τότε αυτή θεωρείται γυμνή και οι άντρες μπορούν «νόμιμα» να την ακολουθούν με τις ώρες, να την ακουμπούν, όταν τους δοθεί η ευκαιρία και να της επιτίθενται λεκτικά²⁷. Η επίθεση αυτή έχει πάρει ορισμένες φορές ακραίες διαστάσεις, φτάνοντας μέχρι τη δολοφονία γυναικών που αρνούνται να φορέσουν το τσαντόρ²⁸.

Στο Ιράν, για τη διαφύλαξη της ηθικής των γυναικών όταν αυτές κυκλοφορούν εκτός σπιτιού, υπάρχει θρησκευτική αστυνομία που ελέγχει αν οι γυναίκες είναι ενδεδυμένες κατάλληλα, δηλαδή, αν φορούν το τσαντόρ τους. Η ύπαρξη τέτοιου είδους αστυνομίας επιβεβαιώνεται και από το παρακάτω απόσπασμα: «...καθώς στεκόμουν μπροστά στο σχολείο, προσπαθώντας να σταματήσω κάποιο ραδιοταξί, πρόσεξα να περνάει αργά πολύ κοντά μας στη δεξιά λωρίδα μια άσπρη Πέικαν με τέσσερις γυναίκες που φορούσαν μαύρα τσαντόρ. Έκπληκτη είδα τη γυναίκα που καθόταν στο μπροστινό κάθισμα του

²⁵ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νουρ, Μέρος 18°, παρ.31.

²⁶ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νουρ, Μέρος 18°, παρ. 30-31.

²⁷ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Εχζάμπ, Μέρος 22°, παρ. 59.

²⁸ Φαρδύ, μακρύ ρούχο που φοριέται από γυναίκες σε μουσουλμανικές χώρες, κυρίως στο Ιράν, φτιαγμένο από μαύρο ύφασμα, που καλύπτει το πάνω μέρος του σώματος, το κεφάλι και μέρος του προσώπου. Βλ. Γ.Μπαμπινιώτης, «Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας», εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2008, σ. 1807.

συνοδηγού να κατεβάζει το παράθυρό της και να μου φωνάζει κάτι στα φαρσί²⁹. Θα με ρωτάει για το δρόμο, σκέφτηκα. Αλλά σε λίγο είδα τις τέσσερις γυναίκες να βγαίνουν γρήγορα έξω από το αυτοκίνητο και να τρέχουν προς το μέρος μας. Κρατώντας τα τσαντόρ τους σφιχτά κάτω από το πιγούνι τους, τις άκουσα να τσιρίζουν θυμωμένες όλες μαζί. Δεν μπορούσα να φανταστώ τι είχα κάνει για να αναστατωθούν τόσο πολύ αυτές οι γυναίκες, ώσπου μου εξήγησε η Μαχτόμπ το λόγο της ταραχής τους. ``Φτιάξε καλά το ρουσαρί σου``, μου είπε. Άγγιξα το μαντίλι και ένιωσα κάποιες τρίχες να εξέχουν, τράβηξα λοιπόν το ρουσαρί ως κάτω το μέτωπό μου. Το ίδιο ξαφνικά, όπως είχαν έρθει, οι τέσσερις παράξενες γυναίκες ξαναμπήκαν στην Πέικαν και έφυγαν. Αργότερα έμαθα ότι αυτές ήταν οι Πάσανταρ – η γυναικεία αστυνομία της Τεχεράνης.»³⁰

Παρ' όλο που η παραπάνω αμφίεση αποτελεί κοινωνική απαίτηση, υπάρχουν και γυναίκες που επιθυμούν οι ίδιες να φορούν τη *μπούρκα*. Αυτές υποστηρίζουν πως ακόμα και φορώντας *μπούρκα*, είναι αποτελεσματικές σε όλες τις εργασίες τους και επιπλέον νιώθουν προστατευμένες από σεξουαλικά εγκλήματα, όπως ο βιασμός. Εξάλλου, σε περιστατικά βιασμού, η πρώτη ερώτηση που κάνουν στη γυναίκα είναι «Τι φορούσες;». Επίσης, νιώθουν περισσότερο ηθικές και σεβαστές από τους άντρες, αφού ο σεβασμός που τρέφει ένας άντρας για μια γυναίκα, είναι ανάλογος με το ποσοστό του κορμιού της που αφήνει ακάλυπτο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα γυναικών που επιθυμούν τη χρήση μαντίλας είναι δύο μουσουλμάνες μαθήτριες που αποβλήθηκαν για δύο βδομάδες από γυμνάσιο του Παρισιού, επειδή αρνήθηκαν να βγάλουν τη μαντίλα πριν την έναρξη των μαθημάτων. Οι δύο μαθήτριες υποστηρίζουν πως είναι αδιανόητο να απαγορευτεί η ελεύθερη έκφραση των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων.

Ωστόσο, σήμερα υπάρχει και μια μεγάλη μερίδα γυναικών που αντιτίθεται στην εφαρμογή της *μπούρκα* και πηγαίνει στο σχολείο ή εργάζεται έξω από το σπίτι χωρίς να φορά κάλυμμα, διότι πιστεύει πως το ένδυμα αυτό αφαιρεί την ατομικότητα της γυναίκας και προκαλεί την απομόνωσή της με καταστροφικές

²⁹ Ινδοευρωπαϊκή γλώσσα που ομιλείτε στο Ιράν, Ιράκ, Αφγανιστάν και αλλού. Προήλθε από την αρχαία περσική γλώσσα. Βλ. <http://el.wikipedia.org/wiki/>.

³⁰ Βλ. Μπέτι Μαχμουντί και Ουίλιαμ Χόφερ, «Ποτέ χωρίς την κόρη μου», εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 1993.

συνέπειες για την ίδια. Την ίδια άποψη ενστερνίζεται και μια Αφγανή δημοσιογράφος, σύμφωνα με την οποία: «Όταν φόρεσα την μπούρκα, στην αρχή ήταν ασφυκτικά, γιατί είναι σκεπασμένο όλο το πρόσωπο, η μύτη και το στόμα και βλέπεις τον κόσμο σαν μικρές κουκίδες πίσω από ένα πλέγμα. Φορώντας την μπούρκα απομονώνεσαι από τον κόσμο. Με το πέρασμα του χρόνου απέκτησα εξάρτηση από την μπούρκα. Αισθανόμουν ασφάλεια όταν τη φορούσα. Τότε κατάλαβα τις καταστροφικές συνέπειές της. Δεν θέλεις να την αφήσεις γιατί αισθάνεσαι ασφαλής φορώντας την. Πολλές γυναίκες που έφυγαν από το Αφγανιστάν δεν ήθελαν να την βγάλουν όχι από συντηρητισμό, αλλά από ανασφάλεια.»³¹

6.2. Γυναίκα και Κλειτοριδεκτομή

Σύμφωνα με κορανική ρήση, η γυναίκα πρέπει να είναι υποταγμένη στον άντρα³² γιατί έτσι την «προστατεύει». Η μεγαλύτερη απόδειξη της «προστασίας» είναι ο ακρωτηριασμός των εξωτερικών γεννητικών τους γνωρισμάτων, ο οποίος καλείται «γυναικεία περιτομή» ή *κλειτοριδεκτομή*. Η επονείδιστη αυτή πρακτική δεν υπήρχε στο Ισλάμ την εποχή του Προφήτη αλλά εμφανίστηκε τον 20^ο αιώνα. Το Κοράνι δεν αναφέρει πουθενά τέτοιες κτηνωδίες.

Τις περισσότερες φορές, και στην πλειοψηφία των μουσουλμανικών χωρών, πραγματοποιείται υπό ανύπαρκτες συνθήκες υγιεινής από εμπειρικές μαίες ή από κουρείς και εννοείται ότι χρησιμοποιούνται μη ειδικά εργαλεία. Στα εργαλεία αυτά περιλαμβάνονται συνήθως κοφτερά ξυράφια, κουζίνομάχαιρα – τα οποία δεν έχουν αποστειρωθεί, σουγιάδες, κομμάτια σπασμένων μπουκαλιών, αιχμηρές πέτρες, νύχια δακτύλων και αγκάθια ακακίας.

Η «ηπιότερη» μορφή ακρωτηριασμού ήταν το κόψιμο της άκρης της κλειτορίδας. Η μέθοδος αυτή είναι γνωστή με την ονομασία «περιτομή Σούννα» και προκαλεί λιγότερα τραύματα από τους υπόλοιπους τύπους. Ο πιο ριζικός τρόπος ακρωτηριασμού είναι αυτός κατά τον οποίο αφαιρείται η κλειτορίδα και τα εσωτερικά χείλη και μετά ράβεται η είσοδος του κόλπου.

Εκτός από την ακατάσχετη αιμορραγία, τον κίνδυνο της μόλυνσης, της καταστροφής των άλλων οργάνων και της έλλειψης σεξουαλικής ικανοποίησης,

³¹ Βλ. <http://www.klimaka.org.gr/newsite/downloads/afieromata4.pdf>.

³² Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νισά, Μέρος 5^ο, παρ. 34.

οι συνέπειες της παράδοσης αυτής είναι και ψυχολογικές, συχνά μάλιστα χρόνιες και επώδυνες. Το βάρβαρο αυτό «έθιμο» της κλειτοριδεκτομής υφίστανται καθημερινά σε περίπου 9.000 κορίτσια στην τρυφερή ηλικία των 4 έως 8 ετών προκειμένου να διαφυλαχτεί η παρθενιά του μικρού κοριτσιού μέχρι το γάμο του, που γίνεται συνήθως στα 10 με 12 του χρόνια, και να δείξει έτσι σεβασμό στον μελλοντικό της σύζυγο.

Η αιτία της εφαρμογής της μεθόδου της κλειτοριδεκτομής είναι η πεποίθηση των αντρών πως οι γυναίκες έχουν σε μεγάλο βαθμό αναπτυγμένη σεξουαλική φύση και για αυτό πρέπει να τις θέτουν υπό έλεγχο. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα έχουν πειστεί και οι ίδιες οι γυναίκες για αυτό, με αποτέλεσμα να ζητούν μόνες τους τον ακρωτηριασμό, επειδή πιστεύουν ότι διαφορετικά δεν θα καταφέρουν να παντρευτούν.

Παρά το γεγονός ότι η πολύχρονη εργασία από τοπικές κοινότητες, κυβερνήσεις, εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς έχει συμβάλει στη μείωση της εξάπλωσης του ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων των γυναικών σε πολλές περιοχές, η πρακτική αυτή παραμένει ευρέως διαδεδομένη. Με εκατομμύρια κορίτσια κάθε χρόνο να διατρέχουν τον κίνδυνο να υποστούν τις επιβλαβείς επιπτώσεις αυτής της πρακτικής.

6.3. Γυναίκα και Βιασμός

Οι γυναίκες έρχονται πολύ συχνά αντιμέτωπες με εκδηλώσεις βίας, όπως είναι ο βιασμός. Στο Πακιστάν αν και οι κυρώσεις που προβλέπει ο νόμος για τους βιαστές, είναι εξαιρετικά αυστηρές - μέχρι και θάνατος, σπάνια εκδικάζονται

υποθέσεις βιασμού, καθώς οι βιαστές είναι τις περισσότερες φορές μεγαλογαιοκτήμονες ή αρχηγοί του υποκόσμου. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα θύματα πιέζονται να μην κάνουν μήνυση, γιατί αν δεν μπορέσουν να αποδείξουν ότι δεν είχαν δώσει τη συγκατάθεσή τους, θα

κατηγορηθούν ότι παραβίασαν τους σχετικούς με τη μοιχεία και τη σεξουαλική επαφή κανονισμούς. Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις όπου οι κατηγορούμενοι για

βιασμό έχουν αθωωθεί, ενώ τα θύματά τους έχουν φυλακιστεί κατηγορούμενα για μοιχεία, όπως η 13χρονη Αϊσα από τη Σομαλία. Το κορίτσι αφού βιάστηκε από τρεις άντρες, ζητώντας τη βοήθεια των δικαστών, κατηγορήθηκε για μοιχεία και τελικά καταδικάστηκε σε λιθοβολισμό.

Ο μόνος τρόπος για να γλιτώσει μια γυναίκα από την κατηγορία της μοιχείας, είναι είτε ο βιαστής να παραδεχθεί την ενοχή του είτε να υπάρξουν τέσσερις άντρες αυτόπτες μάρτυρες που θα επιβεβαιώσουν την αθωότητά της, καθώς η μαρτυρία μιας γυναίκας δεν μετρά.³³

Η γυναίκα, ωστόσο, γίνεται θύμα βίας ακόμα και στα πλαίσια του γάμου της. Ο ξυλοδαρμός της συζύγου σπάνια επιφέρει κύρωση, και στην περίπτωση που μια γυναίκα αποφασίσει να ακολουθήσει τη δικαστική οδό βρίσκεται αντιμέτωπη με την πίεση που της ασκεί η οικογένειά της και η κοινωνία. Στο Πακιστάν ακόμη και οι γυναίκες που ζητούν τη βοήθεια της αστυνομίας, δεν καταφέρνουν συνήθως να ξεφύγουν από τους συζύγους τους. Η αστυνομία θεωρεί την ενδο-οικογενειακή βία θέμα καθαρά προσωπικό, με αποτέλεσμα να μην παίρνει θέση και να οδηγεί τις κακοποιημένες γυναίκες πίσω στην οικογένειά τους. Ακόμη, όμως, και αν εκδικαστεί η υπόθεση, το δικαστήριο σπάνια αποφασίζει υπέρ της γυναίκας. Τέλος, τόσο στο Πακιστάν, όσο και στην Αίγυπτο και την Ιορδανία ο βιασμός εντός του γάμου δε θεωρείται έγκλημα και δε διώκεται ποινικά.

6.4. Γυναίκα και Χηρεία

Στην ισλαμική κοινωνία όταν ένας άντρας πεθάνει, η χήρα που αφήνει πίσω του δε στιγματίζεται ούτε τίθεται στο περιθώριο. Αποσύρεται από τη δημόσια ζωή για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα αλλά με το πέρασμα τεσσάρων μηνών και δέκα ημερών είναι ελεύθερη ακόμη και να παντρευτεί κάποιον άλλον άντρα με την προϋπόθεση πως η γενικότερη συμπεριφορά της δεν θα είναι ανήθικη.³⁴

Μετά το θάνατο του συζύγου, η χήρα παραμένει στην οικία τους. Κανείς δεν μπορεί να την αναγκάσει να την εγκαταλείψει εκτός και εάν η ίδια το θελήσει.

³³ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νισά, Μέρος 4^ο, παρ. 15.

³⁴ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρα, Μέρος 2^ο, παρ. 234.

Επίσης, καθήκον του αποθανόντα είναι η πρόνοια που θα πρέπει να λάβει σχετικά με την οικονομική εξασφάλιση της συζύγου του για ένα έτος.³⁵

6.5. Γυναίκα και Κληρονομιά – Περιουσία

Σε μειονεκτική θέση βρίσκεται η μουσουλμάνα και σε θέματα κληρονομικού δικαίου. Σε περίπτωση που θα πεθάνει ο σύζυγος χωρίς παιδιά, τότε η γυναίκα θα πάρει το 1/4 της κληρονομιάς, ενώ στην περίπτωση που ο πατέρας του κληρονομούμενου είναι εν ζωή, του αναλογούν τα υπόλοιπα 3/4.

Εάν υπάρχουν παιδιά, η σύζυγος περιορίζεται στο 1/8. Οι γιοί παίρνουν πάντα διπλό κληρονομικό μερίδιο από τις κόρες. Όταν ο αποθανών αφήσει μόνο κόρες, τότε στην περιουσία υπεισέρχονται οι άρρενες συγγενείς του κληρονομούμενου.³⁶

Η Μουσουλμάνα έχει πάντοτε το δικαίωμα να κατέχει και να διαχειρίζεται την περιουσία της, ένα δικαίωμα που οι γυναίκες της Αγγλίας, για παράδειγμα, απέκτησαν πριν εκατό χρόνια. Ο γάμος στο Ισλάμ δε σημαίνει ότι ο άνδρας παίρνει την περιουσία της συζύγου, ούτε κι εκείνη έχει αυτόματα το δικαίωμα σε όλη την περιουσία του αν δεν άφησε διαθήκη. Και οι δύο θεωρούνται ανεξάρτητα άτομα με υπευθυνότητες στα άλλα μέλη της οικογένειάς τους, όπως στους γονείς και τα αδέρφια.

Ο άνδρας έχει την υποχρέωση να συντηρεί τη σύζυγο όπως ορίζεται στο Κοράνι και αυτό ισχύει ακόμη κι αν εκείνη είναι πλούσια. Δεν έχει το δικαίωμα να της ζητήσει να συντηρεί μόνη της τον εαυτό της κι εκείνος να φροντίζει για τα παιδιά και τον εαυτό του. Αν εκείνη συνεισφέρει στο οικογενειακό εισόδημα τότε αυτό θεωρείται προσφορά εκ μέρους της και όχι υποχρέωση. Λόγω λοιπόν των αυξημένων οικονομικών τους υποχρεώσεων κάποιες κατηγορίες ανδρών κληρονομούν το διπλάσιο μερίδιο από τις γυναίκες της οικογένειας σύμφωνα με το κληρονομικό δίκαιο του Κορανίου.

³⁵ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρα, Μέρος 2^ο, παρ. 240.

³⁶ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Νισά, Μέρος 4^ο, παρ. 11-12, Σούρα ελ – Μάιντε, Μέρος 6^ο, παρ. 176.

7. ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Οι γυναίκες και οι άντρες είναι δημιουργήματα του Αλλάχ, του δημιουργού όλου του σύμπαντος. Η ισλαμική αντίληψη για την πρώτη δημιουργία βρίσκεται σε αρκετά μέρη του Κορανίου. Σύμφωνα με αυτήν, ο Αλλάχ είπε στον Αδάμ να κατοικήσει αυτός και η γυναίκα του στον Παράδεισο και να ζουν εκεί έχοντας κάθε ελευθερία αλλά με έναν περιορισμό: να μην πλησιάσουν ένα συγκεκριμένο δέντρο γιατί με αυτόν τον τρόπο θα έρχονταν αντιμέτωποι με το κακό και θα παρέβαιναν την εντολή Του. Τότε ο Σατανάς προκειμένου να τους δολοφονήσει τους είπε πως ο Κύριός τους απαγόρευσε να γευτούν τους καρπούς του δέντρου για να μην γίνουν άγγελοι ή αθάνατοι. Έτσι, τους παραπλάνησε οδηγώντας τους στην πτώση από τον Παράδεισο. Όταν δοκίμασαν τον απαγορευμένο καρπό άρχισαν να ντρέπονται και να καλύπτονται με φύλλα. Τη στιγμή εκείνη τους κάλεσε ο Κύριός τους και τους υπενθύμισε ότι ενώ τους είχε προειδοποιήσει πως εκείνο το δέντρο ήταν απαγορευμένο για αυτούς και ότι ο Σατανάς ήταν εχθρός τους, εκείνοι δεν τον άκουσαν. Ο Αδάμ και η Εύα παραδεχόμενοι το λάθος τους, ζήτησαν συγχώρεση³⁷.

Από την παραπάνω αναφορά αντιλαμβανόμαστε πως, με βάση το Κοράνι, στον Αδάμ και τη Χάουα – Εύα - καταλογίζεται ίσο μερίδιο ευθύνης για την έξοδό τους από τον Κήπο της Εδέμ. Δεν υπάρχει ο παραμικρός υπαινιγμός ότι η Χάουα δολοφόνησε ή παραπλάνησε τον Αδάμ να φάει από το δέντρο ή ότι έφαγε πριν από αυτόν. Και οι δύο αμάρτησαν, έπειτα ζήτησαν συγχώρεση από τον Αλλάχ και Αυτός τους συγχώρησε και τους δύο.

Η Κορανική άποψη για τις γυναίκες δε διαφέρει από εκείνη για τους άντρες καθώς και οι δύο θεωρούνται πλάσματα του Αλλάχ, των οποίων ύψιστος στόχος τους στη γη είναι να λατρεύουν τον Κύριό τους, να κάνουν καλές πράξεις και να αποφεύγουν το κακό και οι δύο³⁸. Απεναντίας, το Κοράνι διδάσκει στους

³⁷Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Εαράφ, Μέρος 8^ο, παρ. 19-23.

³⁸Βλ. Κοράνι, Σούρα Άλ – Ιμράν, Μέρος 4^ο, παρ. 195,
Σούρα ελ – Τέβμπε, Μέρος 10^ο, παρ. 71,
Σούρα ελ – Ναχλ, Μέρος 14^ο, παρ. 97,
Σούρα ελ – Εχζάμπ, Μέρος 22^ο, παρ. 35.

πιστούς, γυναίκες και άντρες να ακολουθούν το παράδειγμα ιδανικών γυναικών όπως η Παρθένος Μαριάμ³⁹ και η σύζυγος του Φαραώ⁴⁰.

7.1. Γυναίκα και Νηστεία

Ο Θεός εξαιρεί κάποια άτομα από την νηστεία, όπως τον άρρωστο και τον ταξιδιώτη. Πρέπει όμως από τη στιγμή που θα θεραπευτούν ή θα γυρίσουν από το ταξίδι τους να νηστεύουν τις μέρες που χάσανε. Εξαίρεση επίσης αποτελούν και οι γυναίκες οι οποίες έχουν την μηνιαία τους περίοδο, καθώς και οι γυναίκες οι οποίες κυοφορούν. Επίσης, ο κάθε ένας που αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα υγείας και δεν είναι υγιεινό να νηστεύει τότε δικαιολογείται να απέχει.

³⁹ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μουλκ, Μέρος 29^ο, παρ. 12.

⁴⁰ Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μουλκ, Μέρος 29^ο, παρ. 11.

8. ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΟ ΙΣΛΑΜ

Δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνικός εκσυγχρονισμός και οικονομική ανάπτυξη χωρίς εκσυγχρονισμό και πρόοδο στο επίπεδο των ιδεών και της κουλτούρας μιας κοινωνίας. Γι' αυτό και οι όποιες προσπάθειες εκσυγχρονισμού μέσα σε αυστηρά οικονομικά και τεχνολογικά πλαίσια, διατηρώντας άθικτα τα θεμέλια των παρωχημένων πατριαρχικών κοινωνιών είναι καταδικασμένες σε αποτυχία. Η διεργασία χειραφέτησης και απελευθέρωσης των γυναικών συνδέεται ευθέως με την ιστορική εξέλιξη της ανθρωπότητας και την πρόοδο.

Το ζήτημα της καταπίεσης της γυναίκας είναι πανάρχαιο, αλλά το γυναικείο κίνημα για την άρση αυτής της καταπίεσης, που εμφανίστηκε στη Δύση, έχει μια πολύ μικρή ιστορία η οποία μόλις ξεπερνάει τα εκατό χρόνια. Στην Ανατολή, το γυναικείο κίνημα δεν αναπτύχθηκε παρά ελάχιστα, κυρίως στην Αίγυπτο, παρόλο που η καταπίεση της γυναίκας εκεί είναι εντονότερη. Αιτία για την μικρή αυτή ανάπτυξη συνιστούν οι ειδικές συνθήκες που επικρατούν στις χώρες της Ανατολής. Η ύπαρξη μη δημοκρατικών καθεστώτων, η οικονομική δυσπραγία και η δύναμη της παράδοσης αποτελούν τους πιο σημαντικούς αποτρεπτικούς παράγοντες.

Η καταπίεση στο Ιράν και στο Αφγανιστάν είναι θεσμική. Οι γυναίκες έχουν να παλέψουν με το καθεστώς και τους νόμους του. Στην Τυνησία όμως τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η Τυνησία είναι ίσως η χώρα με την πιο φιλελεύθερη νομοθεσία όσον αφορά τις γυναίκες. Τι είναι λοιπόν αυτό που συντηρεί την καταπίεση; Δεν είναι οι άνδρες Άραβες που καταπιέζουν τις γυναίκες, οι ίδιες οι γυναίκες διαιώνίζουν την παράδοση (της καταπίεσης). Τα διατάγματα είναι εκεί, οι νόμοι είναι εκεί, αλλά οι γυναίκες δεν άρπαξαν αμέσως τις ευκαιρίες. Δεν είναι ζήτημα νόμων, είναι ζήτημα αλλαγής νοοτροπίας.

Στη Βαρκελώνη διεξήχθη ένα συνέδριο με θέμα την προώθηση μιας «μη σεξιστικής» ερμηνείας του Κορανίου, όπου συμμετείχαν περίπου 400 μέλη διαφόρων γυναικείων οργανώσεων από όλες τις χώρες. Οι μουσουλμάνες φεμινίστριες μπορεί να σπανίζουν, αλλά δεν παύουν να υφίστανται.

Το συνέδριο της Βαρκελώνης χαρακτηρίστηκε εξαιρετικά επιτυχημένο, καθώς ουσιαστικά σηματοδότησε τη γέννηση ενός κινήματος απελευθέρωσης της μουσουλμάνας γυναίκας. Το κίνημα αυτό απορρίπτει την αποκλειστικά ανδρική ερμηνεία του Κορανίου, που χρησιμεύει για τις χειρίστες πατριαρχικές πρακτικές.

9. ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

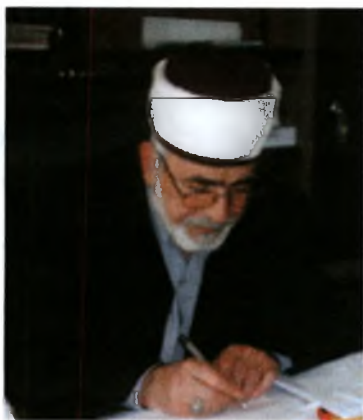
Τον περασμένο χρόνο, τέσσερις γυναίκες πραγματοποίησαν επιθέσεις αυτοκτονίας στο Ιράκ, ανεβάζοντας σε 27 τον αριθμό των επιθέσεων από γυναίκες τρομοκράτες στη χώρα, εντός του 2008. Οι γυναίκες, πιστεύεται ότι λαμβάνουν τη συγκεκριμένη απόφαση από απόγνωση, είτε επειδή έχουν ψυχολογικά προβλήματα, είτε επειδή η θρησκεία τους τούς επιβάλει να είναι υποδεέστερες των ανδρών, ή τέλος επειδή αγανακτούν με την ανισότητα των δύο φύλων. Στην πραγματικότητα, όμως, τα βασικά κίνητρα και οι συνθήκες που ωθούν τις γυναίκες να γίνουν καμικάζι αυτοκτονίας είναι συνήθως τα ίδια με αυτά των ανδρών και συνδέονται με ένα ευρύ φάσμα ιδεολογιών και προσωπικών εμπειριών καθώς επίσης και με περιπτώσεις εκδίκησης θανάτου μελών της οικογένειάς τους και φίλων τους.

Οι τρομοκρατικές οργανώσεις γνωρίζουν ότι οι λόγοι για τους άνδρες και τις γυναίκες για να προσχωρήσουν στην τρομοκρατία, μπορεί να είναι πολλοί και διαφορετικοί. Κατά συνέπεια, στις τακτικές στρατολόγησης που εφαρμόζουν με στόχο να προσεγγίσουν τις γυναίκες, αναπτύσσουν συχνά και αντιφατικά επιχειρήματα: ισότητα των φύλων, ευκαιρία των γυναικών να σώσουν την τιμή τους, ευκαιρία για εκδίκηση, καθώς και άλλα εθνικιστικά και θρησκευτικά επιχειρήματα.

Οι τρομοκρατικές οργανώσεις συνειδητοποίησαν την αξία των γυναικών τρομοκρατών μόνον μετά την επιτυχία που είχαν οι επιθέσεις γυναικών. Η επιτυχία πηγάζει από τη δεδομένη κατάστασή τους ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας, σε πολλές από αυτές τις χώρες, με αποτέλεσμα οι γυναίκες να κινούν λιγότερες υποψίες και να μπορούν να κρύψουν ευκολότερα τα εκρηκτικά.

10. ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

10.1 Η θέση της γυναίκας μέσα από τα μάτια ενός Μουφτή της Θράκης⁴¹

Οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης εφαρμόζουν το ισλαμικό οικογενειακό δίκαιο.

Στη Δυτική Θράκη υπάρχουν τα δικαιώματα στο γάμο, στο διαζύγιο και στο κληρονομικό δίκαιο, τα οποία είναι μόνον ένα κεφάλαιο του Ισλαμικού Δικαίου. Οι μουσουλμάνοι έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν αντί της μουφτείας το δημαρχείο για να παντρευτούν, και επιπλέον έχουν και το δικαίωμα αντί της μουφτείας να καταφεύγουν στα δικαστήρια του κράτους σε ζητήματα που αφορούν τις κληρονομικές τους υποθέσεις. Δηλαδή ο καθένας που δεν επιθυμεί το ισλαμικό δίκαιο είναι ελεύθερος να κινηθεί όπως οι υπόλοιποι πολίτες της Ελλάδος.

Οι μουσουλμάνοι στη δυτική Θράκη έχουν τουλάχιστον όσα δικαιώματα έχουν και υπόλοιποι Έλληνες υπήκοοι και πέραν αυτών των δικαιωμάτων απολαμβάνουν και το ισλαμικό οικογενειακό δίκαιο. Οι πρώτοι ισχυρίζονται ότι αφού μπορούν να διαμορφώσουν την οικογενειακή μας ζωή στα πλαίσια του δικαίου που αυτοί προτιμούν, θεωρούν πως είναι περισσότερο ελεύθεροι συγκριτικά με τους υπόλοιπους.

Ως προς τη θέση που κατέχει η γυναίκα μέσα στο ισλαμικό οικογενειακό δίκαιο, ας εξετάσουμε πρώτα το θέμα από την άποψη ότι ο άνδρας έχει δικαίωμα να παντρεύεται με πολλές γυναίκες. Το ζήτημα του γάμου και οι διατάξεις που διέπουν τον γάμο παρατίθενται λεπτομερώς στο ύψιστο βιβλίο των μουσουλμάνων, το Κοράνι. Εκεί αναφέρονται τόσο οι προϋποθέσεις ώστε να παντρεύεται ένας άντρας μέχρι τέσσερις γυναίκες, όσο και τις αντενδείξεις του γάμου με πολλές γυναίκες.

Για να μπορέσει η γυναίκα να νυμφευτεί σε άλλες θρησκείες, όπως στον Ιουδαϊσμό και τον Χριστιανισμό, είναι υποχρεωμένη να δώσει χρήματα ή περιουσία, ενώ οι μουσουλμάνοι κάνουν εντελώς το αντίθετο. Σύμφωνα με το

⁴¹Βλ. <http://mouftikomotini.com/index.php?m=art&c=18&n=233>.

Μουφτή, οι άνδρες του Ισλάμ σέβονται τη γυναίκα προσφέροντας σε αυτήν χρήμα και περιουσία με το γάμο. Και αυτό αποτελεί μια απόδειξη για το πως η ισλαμική θρησκεία διασφαλίζει τη γυναίκα.

Επιπλέον και τα δύο φύλα έχουν το δικαίωμα να παντρευτούν με άτομα άλλης θρησκείας εκτός του Ισλαμισμού. Η κάθε μουσουλμάννα μπορεί να τελέσει γάμο σε κάποιο δημαρχείο και να νυμφευτεί με άνδρα από όποια θρησκεία και φυλή. Επομένως, σύμφωνα με το Μουφτή, ο ισχυρισμός ότι η μουσουλμάννα στη Δυτική Θράκη δεν έχει το δικαίωμα γάμου με μη μουσουλμάνο δεν ευσταθεί, αν και κάτι τέτοιο δεν είναι αποδεκτό από την πλευρά του Ισλαμικού δικαίου.⁴²

Συνεπώς, στη Δυτική Θράκη, για τις γυναίκες ισχύει το ίδιο που ισχύει και για τους άνδρες κατά το Ισλάμ.

10.2 Η Σαρία

Ο ιερός μουσουλμανικός νόμος, η σαρία, που έχει καταργηθεί εδώ και δεκαετίες στην Τουρκία, ισχύει ακόμα για τους Έλληνες μουσουλμάνους - όπως ισχύει ακόμη και στα «σκληρά» ισλαμικά καθεστάτα, όπως στη Σαουδική Αραβία και στο Αφγανιστάν.

Σύμφωνα με αυτόν, επιτρέπονται οι γάμοι δια αντιπροσώπου ακόμα και σε πολύ μικρές ηλικίες. Η περίπτωση της 12χρονης Σεμιχά από την Κομοτηνή - στην ελληνική Θράκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης - που αναγκάστηκε να παντρευτεί το 2005 έναν ομόθρησκό της, ο οποίος ζει στη Γερμανία, επανέφερε στο προσκήνιο την ασυμβατότητα της ελληνικής πραγματικότητας με την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Τους δύο νεαρούς μουσουλμάνους πάντρεψε ο μουφτής Κομοτηνής, καθώς η σαρία επιτρέπει τον γάμο από την ηλικία των 12 - παρότι κάτι τέτοιο απαγορεύεται, σύμφωνα με το άρθρο 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

«Ο ιερός μουσουλμανικός νόμος, σύμφωνα με τους ισχύοντες ελληνικούς νόμους, ρυθμίζει για τους Έλληνες μουσουλμάνους όλα τα ζητήματα που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο.⁴³ Η εφαρμογή της σαρίας άρχισε με το άρθρο 11 της Συνθήκης των Αθηνών το 1913, συμπληρώθηκε με νόμους του 1914 και του 1920 και ουσιαστικά οριστικοποιήθηκε το 1923 με το άρθρο 45 της συνθήκης της Λωζάννης, όταν η Ελλάδα δεσμεύθηκε «να λάβει κατάλληλα μέτρα, ώστε η

⁴²Βλ. Κοράνι, Σούρα ελ – Μπάκαρ, Μέρος 2^ο, παρ. 221.

⁴³Βλ. Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 10 Σεπτεμβρίου 2005, σελ. 18.

μουσουλμανική μειονότητα να ρυθμίζει την προσωπική και οικογενειακή κατάσταση των μελών της σύμφωνα με τα δικά της έθιμα».

Λίγο αργότερα όμως ο Κεμάλ Ατατούρκ αποφάσισε να μην ισχύει η σαρία για τους Τούρκους μουσουλμάνους. Μάλιστα ζήτησε από την Ελλάδα να εφαρμόσει την ίδια τακτική. Η ελληνική κυβέρνηση όμως υπήρξε αρνητική και επιπλέον, υποχρέωσε όλους τους Έλληνες μουσουλμάνους, είτε έμεναν στην Κρήτη, την Πελοπόννησο ή τη Μακεδονία, να υιοθετήσουν τις πρακτικές που ίσχυαν για τη μειονότητα της Θράκης.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μόνο η Ελλάδα απέμεινε να υποχρεώνει τους μουσουλμάνους πολίτες της στην εφαρμογή της σαρίας και να αναγνωρίζει τις δικαστικές εξουσίες του Μουφτή.

Μία μόνο φορά δεν εφαρμόστηκε η Σαρία στην Ελλάδα και μάλιστα από μουσουλμάνο. Η 30χρονη Αϊτέν Σαδίκογλου, έχοντας εγκαταλειφθεί από το σύζυγό της, αποφάσισε να ζητήσει διαζύγιο, με κίνδυνο να χάσει την επιμέλεια του παιδιού της. Η Αϊτέν στράφηκε στα ελληνικά δικαστήρια και τελικά κέρδισε. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για τις συνθήκες ζωής και τις πεποιθήσεις μιας μουσουλμάνας στην Ελλάδα είναι η 27χρονη Μπαϊάν Σαγιάιντα από την Ιορδανία. Η Μπαϊάν σπούδασε Ιατρική στην Ελλάδα, παντρεύτηκε και έκανε μία κόρη. «Οι δυσκολίες άρχισαν όταν έμεινα έγκυος. Το Ισλάμ υπαγορεύει, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, οι γυναίκες να πηγαίνουν σε γυναίκες γιατρούς και οι άντρες σε άντρες. Έψαξα πολύ, αλλά κανένα δημόσιο νοσοκομείο δεν μπορούσε να μου εξασφαλίσει αυστηρά γυναικείο περιβάλλον στον τοκετό. Έτσι, έκανα αιματηρές οικονομίες προκειμένου να πάω σε ιδιωτική κλινική».

11. ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Στις μέρες μας, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα αντιμετώπισης των γυναικών του ισλαμικού κόσμου. Παρατηρούνται τεράστιες διαφορές ανάμεσα στις μουσουλμανικές κοινωνίες αλλά και μέσα στην ίδια κοινωνία. Μολαταύτα, ορισμένες γενικές τάσεις είναι ευδιάκριτες. Οι περισσότερες ισλαμικές κοινότητες αποκλίνουν σε κάποια σημεία από τα ιδανικά του Ισλάμ αναφορικά με τη θέση των γυναικών. Οι συγκεκριμένες αποκλίσεις τείνουν προς δύο αντίθετες κατευθύνσεις. Η πρώτη είναι πιο συντηρητική, περιοριστική και παραδοσιακά προσανατολισμένη ενώ η δεύτερη είναι πιο φιλελεύθερη και προσανατολισμένη στις πεποιθήσεις του δυτικού κόσμου.

Οι κοινωνίες που υιοθετούν την πρώτη κατεύθυνση, φέρονται στις γυναίκες με κριτήρια πολύ διαφορετικά από αυτά που εφαρμόζονται στους άντρες. Αυτή η διάκριση διαποτίζει τη ζωή κάθε μωαμεθανής. Η γέννησή της γίνεται δεκτή με λιγότερη χαρά από αυτήν ενός αγοριού, είναι λίγες οι πιθανότητες της να φοιτήσει σε σχολείο και να μορφωθεί, δύναται να στερηθεί οποιοδήποτε μερίδιο της οικογενειακής κληρονομιάς, βρίσκεται υπό συνεχή παρακολούθηση για να συμπεριφέρεται σεμνά, σε αντίθεση με τις άσεμνες πράξεις των αδελφών της που μπορεί να γίνονται ανεκτές – ίσως ακόμη και να τιμωρηθεί με θάνατο για μια πράξη που αν τη διέπρατταν οι άντρες της οικογένειας δεν θα τους επιβαλλόταν καμιά ποινή.

Συν τοις άλλοις, έχει πολύ περιορισμένη επιρροή σε οικογενειακά θέματα ή σε κοινοτικά ενδιαφέροντα. Ενδέχεται να μην έχει το δικαίωμα ελέγχου της περιουσίας και των γαμήλιων δώρων της. Ως μητέρα, η ίδια θα προτιμούσε να γεννήσει αγόρια, ούτως ώστε να αποκτήσει μια υψηλότερη κοινωνική θέση.

Αλλού λιγότερο και αλλού περισσότερο η γυναίκα ταυτίζεται με το κακό, το πονηρό, το μιαινό. Οφείλει να είναι κλεισμένη, κάποτε φυλακισμένη, στον μικρόκοσμο του σπιτιού, απολύτως εξαρτημένη από τον άντρα -πατέρα, αδερφό, σύζυγο. Όταν θελήσει να διεκδικήσει στοιχειώδεις ελευθερίες -να έχει γνώμη, να διαθέτει το σώμα της σύμφωνα με την επιθυμία της- την περιμένει βίαιος και οδυνηρός θάνατος. Σκεπάζει το σώμα της με ρούχα που ουσιαστικά το καταργούν, της καλύπτουν το πρόσωπο -για να μην την βλέπουν αλλά και για να μην έχει πρόσωπο- τη μαστιγώνουν ή τη λιθοβολούν για κάθε της πράξη που θεωρείται από τα θρησκευτικά δικαστήρια πως είναι αμαρτωλή.

Στη δεύτερη κατεύθυνση στρέφονται κοινωνίες που προσιδιάζουν στην κουλτούρα του σύγχρονου δυτικού κόσμου. Σε αυτές, οι προτεραιότητες στη ζωή μιας γυναίκας δεν περιορίζονται μόνο στα του οίκου της. Με το πέρασμα στον 21^ο αιώνα οι γυναίκες του ισλαμικού κόσμου επιχειρούν να κερδίσουν μικρές ή μεγάλες μάχες. Μέσα από κινητοποίηση και αγώνα σε παγκόσμιο επίπεδο κατορθώνουν να εξασφαλίζουν καθημερινά την ενεργό συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας τους, αξιοποιώντας σε ορισμένες περιπτώσεις κάποιες ελευθερίες και δικαιώματα που έχουν ήδη αποκτήσει ενώ συνεχίζουν να αγωνίζονται και για την κατάκτηση της ισότητά τους με τον άντρα.

Ειδικότερα, στην Τουρκία οι γυναίκες είναι ιδιαίτερα απελευθερωμένες, έχουν ίσα δικαιώματα ως προς τη μόρφωση και την επαγγελματική καταξίωση ενώ το επίσημο κράτος τις περιορίζει σε ελάχιστες περιπτώσεις. Όποιες διαφορές παρατηρούνται σε σχέση με το δυτικό κόσμο οφείλονται μάλλον στη δομή της τουρκικής κοινωνίας παρά στο θρησκευτικό κατεστημένο. Σε κάποιες άλλες χώρες πάλι, όπως στο Ιράν τα κορίτσια επιτρέπεται να σπουδάζουν στο εξωτερικό με τη συγκατάθεση του πατέρα τους,

Οι μουσουλμάνες συμμετέχουν στην πολιτική ζωή της χώρας τους έχοντας κατακτήσει τα δικαιώματα του εκλέγειν όπως στο Κατάρ και του εκλέγεσθαι όπως συνέβη στο Μπαχρέιν. Στη Συρία και το Ιράν, το ένα δέκατο των βουλευτών είναι γυναίκες ενώ κατά καιρούς γυναίκες στο Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, την Ινδονησία και την Τουρκία έχουν αναλάβει τη διακυβέρνηση του κράτους. Επιπρόσθετα, στο Μπαγκαλντές τα εγκλήματα κατά των γυναικών διώκονται ποινικά με αποτέλεσμα να έχει επέλθει σταδιακή μείωση των κρουσμάτων.

Στη Σαουδική Αραβία γίνονται προσπάθειες να αποκτήσουν οι γυναίκες δικές τους αστυνομικές ταυτότητες καθώς μέχρι πρότινος η μόνη επίσημη απόδειξη της ύπαρξής τους βρισκόταν σε νομικά έγγραφα του πατέρα ή του συζύγου τους. Ακόμη στην Αίγυπτο, οι ενήλικες ανύπαντρες γυναίκες δεν χρειάζονται τη συγκατάθεση κάποιου συγγενή για την έκδοση διαβατηρίου, σε αντίθεση με τις περισσότερες ισλαμικές χώρες όπου για αυτόν τον σκοπό είναι απαραίτητη η συγκατάθεση του πατέρα ή του συζύγου.

Παρά τις κινήσεις για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών, η ζωή της στις περισσότερες χώρες της Μέσης Ανατολής ήταν και είναι δύσκολη. Δυστυχώς, οι γυναικείες μάχες, είτε έχουν άμεσα είτε έμμεσα αποτελέσματα, δεν παύουν πολλές φορές να είναι αναίμακτες. Αντιπροσωπευτικό είναι και το παράδειγμα της Ιρανής ποιήτριας Ταχερέ η οποία αγωνίστηκε για τη χειραφέτηση των μουσουλμάνων γυναικών.

Η Ταχερέ - που σημαίνει Αγνή - γεννήθηκε τη δεύτερη δεκαετία του 19ου αι. σε μια εποχή όπου η μόρφωση στο Ιράν ήταν ένα αγαθό που προοριζόταν μόνο για τους άντρες. Κόρη ενός φιλελεύθερου ιερωμένου, υπήρξε πνεύμα ανεξάρτητο, που από τα εφηβικά της ακόμη χρόνια αρνήθηκε να αποδεχτεί τα παραδοσιακά γυναικεία πρότυπα. Σπούδασε θεολογία, λογοτεχνία και νομικά ενώ γρήγορα έγινε εμφανές και το μεγάλο ποιητικό της ταλέντο. Μιλούσε συχνά και ανοιχτά για τα δικαιώματα των γυναικών και έτσι πολύ σύντομα άρχισαν οι διώξεις εναντίον της. Το 1848 εμφανίστηκε σε μεγάλο συνέδριο ανδρών χωρίς μαντίλα γεγονός που, για τα δεδομένα της κοινωνίας της, ισοδυναμούσε με το να έχει εμφανιστεί δημόσια γυμνή. Τελικά, το 1852, ύστερα από αλλεπάλληλες εξορίες, συνελήφθη και εκτελέστηκε με στραγγαλισμό. Η Ταχερέ αποτελεί σήμερα σεβαστό μέρος της ιρανικής κουλτούρας και οι απόψεις της εμπνέουν και τις σύγχρονες Ιρανές γυναίκες στον αγώνα τους για ένα κοσμικό κράτος και μια θέση των γυναικών ισότιμη και αξιοπρεπή, που θα τους επιτρέψει να ξεδιπλώσουν όλες τους τις ικανότητες και θα ικανοποιήσει όλες τους τις ανάγκες - υλικές, ηθικές και πνευματικές.⁴⁴

⁴⁴ Βλ. http://www.enet.gr/online/online_print?id=40082584.

12. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΙΝΔΟΥΙΣΜΟ

Εξετάζοντας τη θέση που κατέχει στη θρησκεία του Ισλαμισμού η γυναίκα, διαπιστώσαμε πως στην πράξη, αυτή είναι υποδεέστερη από του άντρα. Για να σχηματίσουμε όμως μια πιο σφαιρική άποψη για τα δικαιώματα και τη ζωή μιας μουσουλμάνας, προχωρήσαμε σε σύγκριση της θέσης της στον Ισλαμισμό με αυτή σε μια άλλη μεγάλη θρησκεία, τον Ινδουισμό. Για να επιτευχθεί όμως η προαναφερθείσα σύγκριση, είναι αναγκαία η παράθεση των βασικότερων χαρακτηριστικών της ινδουιστικής θρησκείας.

Ο πολιτισμός της Ινδίας, είναι τόσο παλιός και πλούσιος όσο λίγοι πολιτισμοί στην ιστορία του ανθρώπου. Η απαρχή του μετράται από το 3.000 π.Χ., όταν ανθούσε ο πολιτισμός της κοιλάδας του Ινδού ποταμού.

Στο χώρο της ινδικής φιλοσοφίας, από το 800 – 500 π.Χ. έλαβε χώρα η συγγραφή της Βέδα – Βέδα στα ινδικά σημαίνει «γνώση», των ιερών βιβλίων των ινδουιστών, καθώς και των επών Ραμαγιάνα και Μαχαμπαράτα. Την ίδια περίοδο οι Ουπανισάδες – λέξη που σημαίνει «μαθητεία κοντά στο δάσκαλο» - θέτουν τις βασικές αρχές του Ινδουισμού, αναφερόμενες σε θέματα όπως το καλό και το κακό, η παγκόσμια τάξη, η ανθρώπινη μοίρα και η μετενσάρκωση.

Σύμφωνα με τη διδασκαλία του Ινδουισμού πάνω από όλα τα πράγματα, από όλες τις δυνάμεις, υπάρχει το Μπράχμαν. Πρόκειται για τη θεϊκή πραγματικότητα που βρίσκεται πέρα από το σύμπαν, η αφηρημένη πραγματικότητα που υπάρχει πέρα και πίσω από όλα και αποτελεί το μοναδικό καλό που υπάρχει. Το στοιχείο του Μπράχμαν, η έκφρασή του που υπάρχει στον άνθρωπο και αποτελεί την ψυχή του, είναι το Άτμαν. Ο κόσμος βρίσκεται σε ένα διαρκή κύκλο – ανακύκλωση – και ο άνθρωπος υπόκειται στο νόμο της φθοράς και της επαναβίωσης σε ένα διαρκή κύκλο που ονομάζεται Σαμσάρα. Η Σαμσάρα λοιπόν, είναι η ανακύκλωση των υπάρξεων, ο φαύλος κύκλος των μετενσαρκώσεων που ταλαιπωρεί τον άνθρωπο. Η μετενσάρκωση ουσιαστικά σημαίνει την επανένταξη της ψυχής σε μία άλλη σάρκα, συμβολίζοντας την επιστροφή της στο φυσικό κόσμο που όλοι ζούμε. Η συνεχής επανενσάρκωση του ανθρώπινου σπινθήρα σε «οχήματα» ανθρώπινης σάρκας, είναι η κεντρική ιδέα της δοξασίας της μετενσάρκωσης. Αυτή η δοξασία εν αφορά μόνο τους ανθρώπους αλλά όλες τις υπάρξεις ανεξαιρέτως.

Σε όλο το διάστημα της ζωής του ο άνθρωπος υπόκειται στο νόμο του αιτίου και του αποτελέσματος ανάλογα με τις καλές και τις κακές πράξεις του – Κάρμα. Αυτό σημαίνει ότι όσο η ζωή του ανθρώπου παρουσιάζει κακές όψεις τόσο και η ταλαιπωρία του με τις συνεχείς μετενσαρκώσεις είναι μεγαλύτερη. Η μόνη λύση για να λυτρωθεί είναι να ξεφύγει από τον κύκλο των μετενσαρκώσεων. Η λύτρωση επομένως– Μόξα – είναι η απελευθέρωση του ανθρώπου από τον κόσμο της λύπης και του πόνου. Αυτό γίνεται με πολλούς τρόπους, με τη γνώση, τα έργα, την αφοσίωση, την άσκηση, τη φυσική ζωή και διάφορες τεχνικές μεθόδου – όπως η Γιόγκα.

Ο Ινδουισμός είναι μια πολυθεϊστική θρησκεία, με βασικότερες και πιο γνωστές θεότητες τους Βράχμα-Βισνού-Σίβα. Πρόκειται για τρεις δυνάμεις που δημιουργούν, συντηρούν και καταλύουν το σύμπαν. Ο Βράχμα, ο δημιουργός, στηρίζει το σύμπαν του στον Βισνού, το συντηρητή, ενώ η κατάλυση επιτελείται από τον Σίβα. Η κατάλυση είναι τόσο απαραίτητη όσο και η συντήρηση των δημιουργημένων. Η μεν συντήρηση δίνει την ευκαιρία της γνώσης δια της εμπειρίας, η δε κατάλυση δίνει τη δυνατότητα της αλλαγής και της ανανέωσης. Ο νόμος της αλλαγής και της περιοδικότητας παρέχει τις δυνατότητες στο δημιουργό, το Βράχμα, για μια νέα και ανανεωμένη συμπαντική ύπαρξη.

Στον Ινδουισμό έχουν θεοποιηθεί τα ουράνια σώματα – ήλιος, σελήνη, αστέρια – καθώς και τα φυσικά φαινόμενα – βροχή, πλημμύρες, ξηρασία και άλλα – αλλά και τα περισσότερα ζώα, όπως η αγελάδα, το παγώνι, το φίδι κ.α.

Ένα τελευταίο χαρακτηριστικό στοιχείο του Ινδουισμού, είναι και η ύπαρξη του συστήματος των καστών. Σύμφωνα με αυτό, ο λαός χωρίζεται σε διάφορες ομάδες και η κοινωνική κατάσταση καθενός ορίζεται από την κάστα στην οποία γεννήθηκε και η οποία τον ακολουθεί από τη γέννηση έως το θάνατό του. Σαν αποτέλεσμα, αντιμετωπίζεται κοινωνικά ανάλογα με τις κοινωνικές διατάξεις και παραδόσεις της κάστας του, πάνω στις οποίες δεν έχει κανέναν έλεγχο. Η διαίρεση του λαού σε διάφορες κάστες θεωρείται ότι είναι αιώνια και καμία καλή ή κακή πράξη αυτής της ζωής δεν μπορεί να αλλάξει την κάστα ή κοινωνική κατάσταση του ανθρώπου.

Εξετάζοντας τη θέση της γυναίκας στην οικογένεια και σε διάφορους κοινωνικούς τομείς, εντοπίσαμε ομοιότητες και διαφορές που αξίζει να αναφερθούν.

Έπειτα από μελέτη πάνω στη διάσταση του γάμου, διαπιστώσαμε πως στον Ισλαμισμό η γυναίκα δεν ήταν υπεύθυνη για την επιλογή του συζύγου της, γεγονός που ισχύει και στον ινδουιστικό γάμο. Ένα κριτήριο για την καταλληλότητα της νύφης ήταν και η διατήρηση της αγνότητάς της μέχρι τη στιγμή του γάμου της. Μία επιπλέον παράμετρος για τον γάμο σε μια ινδουιστική κοινωνία, ήταν και η επιτυχία της σε μία διαδικασία κατά την οποία έπρεπε να επιλέξει έναν από μια σειρά σβώλων – οι οποίοι αντιπροσώπευαν και διαφορετικά πράγματα με τα οποία ταύτιζαν τη μέλλουσα νύφη.

Συνήθης και στις δύο θρησκείες είναι και ο θεσμός της προίικας μόνο που διαφέρει το πρόσωπο που προσφέρει την προίικα. Πιο συγκεκριμένα στον Ινδουισμό η προίικα παρέχεται από την οικογένεια της νύφης, ενώ στον Ισλαμισμό ο γαμπρός είναι αυτός που προσφέρει προίικα στη νύφη.

Μετά το γάμο και στις δύο θρησκείες το ζευγάρι εγκαθίσταται στο σπίτι του γαμπρού μαζί με την οικογένειά του και η νύφη είναι υποχρεωμένη να υπακούει στις εντολές της πεθεράς της.

Ένα άλλο στοιχείο που συνδέεται με τις δύο θρησκείες είναι και αυτό της πολυγαμίας, που όμως αφορά πάντα τους άντρες. Στον Ινδουισμό αν και ίσχυε η αντρική πολυγαμία, το 1955 καταργήθηκε με νόμο. Στο Ισλάμ όμως, έχουν το δικαίωμα να νυμφευθούν μέχρι και τέσσερις γυναίκες αρκεί να έχουν τη δυνατότητα να τους φροντίζουν εξίσου.

Ο γάμος και από τις δύο θρησκείες έχει ένα βασικό σκοπό: την απόκτηση απογόνων και κατά προτίμηση αρσενικών. Γι' αυτό και η γυναίκα όταν γίνεται μητέρα χαίρει σεβασμού, φροντίδας και εκτίμησης.

Σε περίπτωση που ο σύζυγος πέθαινε τότε στον Ινδουισμό η χήρα είχε τρεις επιλογές: ή να ακολουθήσει το σύζυγό της στη νεκρική πυρά ή να περάσει το υπόλοιπο της ζωής της σε κοινόβιο μαζί με άλλες χήρες ή σε περίπτωση που δεν έχει παιδιά να παντρευτεί κάποιο κοντινό συγγενή του άντρα της. Στον Ισλαμισμό, η χήρα ήταν ελεύθερη να παντρευτεί κάποιο άλλο άντρα αλλά μόνο μετά την πάροδο συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος και εφόσον η γενικότερη συμπεριφορά της ήταν η πέπουσα.

Σε θέματα κληρονομιάς, η γυναίκα αδικούνταν και στις δύο θρησκείες, αφού στην πραγματικότητα ακόμα και αν αποκτούσαν ένα κομμάτι της περιουσίας, αυτό το διαχειρίζονταν οι άντρες της οικογένειας.

Μία ακόμη διαφορά που θα μπορούσαμε να επισημάνουμε ανάμεσα στις δύο θρησκείες είναι και η αντιμετώπιση των γυναικών σε περιπτώσεις βιασμού. Σε αντίθεση με τον Ινδουισμό όπου τα θύματα αντιμετωπίζονται με σεβασμό και προστατεύονται, στον Ισλαμισμό τιμωρούνται ιδιαίτερα αυστηρά αφού στην ουσία κατηγορούνται για μοιχεία. Αποφεύγουν όμως τις κυρώσεις εάν υπάρχουν τέσσερις άντρες που ήταν αυτόπτες μάρτυρες του περιστατικού και την υπερασπιστούν.

Ένα μείζον θέμα που μαστίζει την ινδουιστική κοινωνία είναι αυτό των αμβλώσεων και κυρίως θηλυκών εμβρύων. Το ζήτημα για την κοινωνία αυτή είναι οικονομικό και κοινωνικό, καθώς θεωρείται ότι το κορίτσι συνιστά μεγάλο κόστος για την οικογένεια όσον αφορά την προίκα. Αντίθετα για το Ισλάμ δεν τίθεται τέτοιο θέμα – διότι η άμβλωση θεωρείται φόνος – παρά μόνο σε ενδεχόμενο κίνδυνο της ζωής της μητέρας.

Τέλος, στον εκπαιδευτικό και επαγγελματικό τομέα, οι δύο θρησκείες αντιμετωπίζουν το γυναικείο φύλο με παρόμοιο τρόπο. Κατά κανόνα οι γυναίκες μένουν στο σπίτι, ώστε να συμβάλλουν στις δουλειές του και έστω και αν τους επιτραπεί να παρακολουθήσουν μαθήματα στο σχολείο, τελικά δε φτάνουν σε πολύ υψηλό επίπεδο μόρφωσης και κατά συνέπεια δύσκολα καταλαμβάνουν σημαντικές θέσεις εργασίας.

13. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στις μουσουλμανικές κοινωνίες, η αναφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα δεν περιλαμβάνει τα δικαιώματα των γυναικών, τα οποία συστηματικά παραβιάζονται. Ένα από τα πιο κοινά εγκλήματα είναι οι λεγόμενες δολοφονίες «για λόγους τιμής». Μεγάλος αριθμός γυναικών και κοριτσιών δολοφονούνται κάθε χρόνο από αρσενικά μέλη της οικογένειάς τους. Οι δράστες συχνά μένουν ατιμώρητοι σε κράτη όπου τέτοιου είδους βία θεωρείται αποδεκτός τρόπος ελέγχου της συμπεριφοράς των γυναικών και όχι σοβαρό έγκλημα. Σε αυτές τις κοινωνίες η πατριαρχική οικογενειακή δομή τοποθετεί τις γυναίκες και την σεξουαλικότητά τους υπό τον απόλυτο έλεγχο των ανδρών της οικογένειας. Τα θηλυκά παιδιά γίνονται θύματα διακρίσεων από τη στιγμή της γέννησής τους, αφού μια οικογένεια θα προτιμούσε αποκτήσει αγόρια παρά κορίτσια.

Η εφαρμογή απάνθρωπων, βίαιων και ταπεινωτικών τιμωριών για τις γυναίκες, όπως το μαστίγωμα και οι λιθοβολισμοί, αποτελεί σε πολλές χώρες συνήθη πρακτική στο όνομα θρησκευτικών παραδόσεων οι οποίες συνήθως παρερμηνεύονται.

Η άρνηση αναγνώρισης των βασικών ελευθεριών και δικαιωμάτων των γυναικών στις ισλαμικές χώρες στηρίζεται ως επί το πλείστον στην εφαρμογή του θρησκευτικού νόμου της Σαρία, που υπερισχύει ακόμη και συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, αφού θεωρούνται κανόνες θεϊκής φύσης και προέλευσης. Η εφαρμογή της Σαρία μπορεί να καλύψει πολλές πτυχές της ζωής: ατομικό και οικογενειακό καθεστώς, επιλογή συζύγου, πολυγαμία, κηδεμονία τέκνων αλλά και δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι.

14. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

☞ *Ελληνόγλωσση*

- Δρίτσα, Δ.Λ., Μόσχου, Δ.Ν., Παπαλεξανδροπούλου, Στυλ. Λ., *Χριστιανισμός και Θρησκεύματα*, Αθήνα: ΟΕΔΒ
- Λαφίν, Τζ. (1991). *Το σπαθί του Ισλάμ: Ένας ανεκτίμητος οδηγός για την πιο εκρηκτική περιοχή του σημερινού κόσμου*. Αθήνα: Μπουκουμάνη
- Μαχμουντί, Μπ. *Ποτέ χωρίς την κόρη μου*

☞ *Ηλεκτρονικές Πηγές*

- <http://el.wikipedia.org/wiki/>
- <http://www.klimaka.org.gr/newsite/downloads/afieromata4.pdf/>
- <http://mouftikomotini.com/index.php?m=art&c=18&n=233/>
- http://enet.gr/online/online_print?id=40082584/

☞ *Εγκυκλοπαίδειες*

- Επιστήμη και Ζωή. Εκδ. Χατζηϊακώβου

☞ *Εφημερίδες*

- Τα Νέα
- Η Καθημερινή

☞ *Λεξικά*

- Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα: Κέντρο Λεξιλογίας

☞ *Ιερά βιβλία*

- Κοράνι
 - Σούρα αλ – Ιμράν
 - Σούρα ελ – Εαράφ
 - Σούρα ελ – Εχζάμπ
 - Σούρα ελ – Ισρά
 - Σούρα ελ – Μπάκερα

- Σούρα ελ – Μουλκ
- Σούρα ελ - Ναχλ
- Σούρα ελ – Νισά
- Σούρα ελ – Νουρ
- Σούρα ελ – Τέβμπε
- Σούρα Λουκμάν

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	
ΤΙΤΛΟΣ	
ΛΗΞΗ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΥ
15/06/11	

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τηλ.: 24210 **06300-1**